

ze^leno piavo

magazin primorsko-goranske županije • godina XV. • br. 50 • rijeka • srpanj 2019 • besplatni primjerak

primorsko
goranska
županija

Magazin „Zeleno i plavo“ jedinstveni brend

2-3	uvodnik Župan Zlatko Komadina <i>Naslov teksta</i>
4	ustanove Javna ustanova „Priroda“ <i>Briga o zaštiti prirode</i>
5	ustanove Prirodoslovni muzej u Rijeci <i>Idi vidi morskog psa!</i>
6-7	reportaža Mrgari i gromače <i>Dragocjena pučka arhitektura Bašćanske doline</i>
8-9	manifestacije Rapska fjera <i>Rapska srednjovjekovna pozornica</i>
10-11	samanj Bela nedjelja <i>Sajam u Kastvu</i>
12-19	kulturna ruta Putovima Frankopana Bajkoviti kaštelji u službi turizma
20-21	kartulina Mošćenice <i>Grad muzej na otvorenom</i>
22-23	kartulina Skrad, Zeleni vir i Vražji prolaz <i>Zelena usnula ljepotica čeka poljubac budnja</i>
30	oko nas Ranko Lipovščak, Škalnica <i>Kruh ne možeš poslati mailom</i>
31	art Mirko Zrinščak, riječki kipar <i>Umjetnik s vrha Učke</i>
26-31	reportaža Ribarski brod Golovik <i>Noć s ribarskom aristokracijom</i>
32-33	kartulina Trsat <i>Vjerska, kulturna i sportska oaza</i>
34-35	projekti Vinodoloski vidikovci <i>Cesta vidikovaca – „Oči Vinodola“</i>
36-41	reportaža Nacionalni park Risnjak <i>Magični Risnjak</i>
42-43	projekti Astronomski centar Rijeka <i>Mnogima približili zvijezde</i>
44-47	kartulina Priča o rijeci po kojoj je Rijeka dobila ime <i>Važno mi je ovo kazalište i ovaj grad</i>
48	zelenoplava... Križaljka 50.
49	info ZiP Dobitnici nagradne križaljke, impressum
50-51	info PGŽ Gradovi i općine, Županijski upravni odjeli
51	štoria Sedam nesporazuma

Budući sam osobno bio zagovornik ideje da pokrenemo županijski magazin, prvi takve vrste u Hrvatskoj, drag mi je da je taj projekt ne samo saživio, već s godinama rastao i razvijao se, nadograđivao sadržajem i rubrikama i postao naš najdugovječniji izdavački poduhvat – župan Zlatko Komadina

Drage čitateljice i čitatelji,

pred vama je jubilarni, 50. broj magazina Primorsko-goranske županije „Zeleno i plavo“ koji izlazi već 15. godinu. Jedinstvena je to publikacija koje je postala i prepoznatljiv brend naše Županije, a ponosan sam na činjenicu da je svih tih godina traženo i zanimljivo štivo jer raste broj onih koji ga žele dobiti na kućnu adresu. Magazin u ovom trenutku dostavljamo na preko 10.000 adresa, od Korza do Amerike i Kine, a imamo 4.825 pretplatnika imenom i prezimenom. Kako nam se tko obrati sa zamolbom, lista adresa za dostavu raste i vjerojatno je to tiskovina s najmanjom remitendom jer, pedesetak primjeraka koliko ostavimo na porti Županije u pravilu bude brzo podijeljeno. Nitko nikada nije otkazao primanje magazina, i očito je svojom koncepcijom, uvijek novim, zanimljivim i aktualnim sadržajem „dobio“ svoju vjernu publiku. Budući sam osobno bio zagovornik ideje da pokrenemo županijski magazin, prvi takve vrste u Hrvatskoj, drag mi je da je taj projekt ne samo saživio, već s godinama

rastao i razvijao se, nadograđivao sadržajem i rubrikama i postao naš najdugovječniji izdavački poduhvat.

Tri najvažnija razloga

Kada smo prije petnaest godina pokrenuli list županijskoga značaja, naveo sam tri najvažnija razloga izdavanja magazina „Zeleno i plavo“. Prvi je taj da postoji mnogo informacija za koje smatramo da ih naši građani trebaju znati. Drugo, valjalo je Županiju, naš kraj i njegove mogućnosti bolje upoznati i kod ljudi potaći zainteresiranost za odlučivanje o razvoju. A onda je tu i stvar imidža; županija poput naše mora imati nešto s čime se može predstaviti ne samo prema svojim građanima nego i prema van. Tada sam rekao da očekujem čitljiv magazin koji može komunicirati s čitateljima. Magazin „rasterećen“ od politike a „pun“ svakodnevnog života, zanimljivih ljudi i krajeva. Upravo to smo i postigli.

Magazin „Zeleno i plavo“ zamišljen je i kreiran kao publikacija revijalnog tipa,

srpanj 2005

zelenoplavo

green&blue

Zlatko Komadina:

Uredništvo ima „olakotnu“ okolnost u izradi magazina u tome što, dopustite mi tu subjektivnost, živimo u najljepšem kraju Hrvatske

po sadržaju bliska prosječnom čitatelju. Većina je tekstova u funkciji predstavljanja Primorsko-goranske županije kao "prostora", njezine povijesti, kulturne baštine, dostignuća raznih tvrtki, institucija i pojedinaca, u cilju prezentiranja svekolikih županijskih vrijednosti i dostignuća. Uredništvo ima „olakotnu“ okolnost u izradi magazina u tome što, dopustite mi tu subjektivnost, živimo u najljepšem kraju Hrvatske, istodobno i geografski i klimatski najraznolikijem, k tome gospodarski naprednom, samo je bilo potrebno sve to pretociti u privlačan i čitljiv proizvod. „Zeleno i plavo“ ima i svoja tri međunarodna izdanja na engleskom jeziku, „Green & Blue“ koja služe u promotivne svrhe i u međunarodnim aktivnostima Županije.

Zavoljeli ste naše rubrike

Iz korespondencije s našim čitateljcama i čitateljima vidimo da su zavoljeli naše rubrike, da zovu i sugeriraju teme, sudjeluju u nagradnoj igri, ponekad se ljute na tempo izlaženja – jer zašto ne izlazi češće, a ono

što nas posebno raduje je da je magazin zanimljiv kako velikima, tako i malima. Stranice iz magazina nalazimo izrezane na školskim panoima, pri povijesti i legendi obrađuju se na satovima književnosti kao dopunska lektira, upriličuju se predstave i igrokazi.

Od samog početka magazin odlukom Skupštine Primorsko-goranske županije vodi poznati riječki novinar, pisac i izdavač Dragan Ogurlić, sadržaj stvaraju profesionalni novinari i fotoreporter, likovno rješenje i grafičku pripremu potpisuje dizajner Ivica Oreb, a producentski prati Makol marketing. Odgovorni urednik bio je kolega Branko Škrobonja, a potom je taj posao preuzeila voditeljica Kabineta župana – Službe za odnose s javnošću i protokol Ermina Duraj,

a da magazin stigne do svojih čitatelja brine vrijedna služba Ureda Županije.

U „Zelenom i plavom“ do sada je objavljeno, kaže evidencija, oko 3.000 stranica, s više od 1.200 različitih tekstova. Zato su za ovaj jubilarni 50. broj odabrane ponajbolje reportaže i tekstovi iz prvih dvanaest godina izlaženja, ono što smo već pomalo zaboravili a još uvijek je itekako aktualno.

Hvala svima koji su zasluzni što imamo priliku obilježiti ovaj dvostruki jubilej, 15. godišnjicu izlaženja i 50. broj „Zelenog i plavog“, mojim suradnicima, uredništvu, autorima i naravno vama koji ga čitate.

župan

Zlatko Komadina

Magazin u ovom trenutku dostavljamo na preko 10.000 adresa, od Korza do Amerike i Kine, a imamo 4.825 preplatnika imenom i prezimenom

svibanj 2012

zeleno
i plavo

green
& blue

srpanj 2019

zeleno
plavo

Briga o zaštiti prirode

ZiP br. 9 (srpanj 2007.) • Marinko Krmpotić, foto Arhiva ZiP

Sukladno odredbama Zakona o zaštiti prirode Primorsko-goranska županija osnovala je Javnu ustanovu "Priroda" kojoj je temeljni cilj upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i to za sve kategorije zaštite osim nacionalnog parka i parka prirode

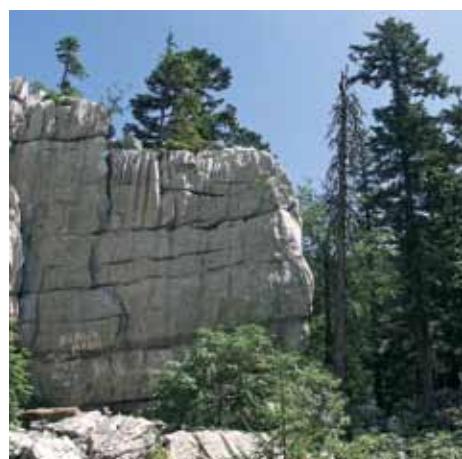

Izletište i park šuma Golubinjak – posveta prirodi

Već u samom nazivu Primorsko-goranske županije vidljiva je, za razliku od svih ostalih hrvatskih županija, pa i velikog dijela europskih i svjetskih regija, veza ovog područja i prirode. Ova je županija - županija primorja i gora, plavog i zelenog. Upravo stoga nije nimalo čudno da je Primorsko-goranska županija osnovala u rujnu 2006. godine Javnu ustanovu "Priroda" kojoj je temeljni cilj upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i to za sve kategorije zaštite osim nacionalnog parka i parka prirode.

Osnivanje ove javne ustanove logično je s obzirom na činjenicu da na svom području Primorsko-goranska županija obiluje različitim vrlo vrijednim prirodnim predjelima u kojima je sačuvana izvornost krajobraza i ljepota prirode. Brojka od tridesetak do danas zaštićenih područja koja se nalaze u Upisniku zaštićenih prirodnih vrijednosti pri Ministarstvu kulture dovoljno svjedoči o tome, kao i podatak da površina već proglašenih i zaštićenih prirodnih vrijednosti u Županiji iznosi 281 četvorni kilometar ili 3,5 posto ukupne površine Županije. Prostornim planom Županije i pojedinim planovima uređenja općina i gradova za zaštitu je u Primorsko-goranskoj županiji predloženo još stotinjak vrijednih dijelova prirode u različitim kategorijama zaštite.

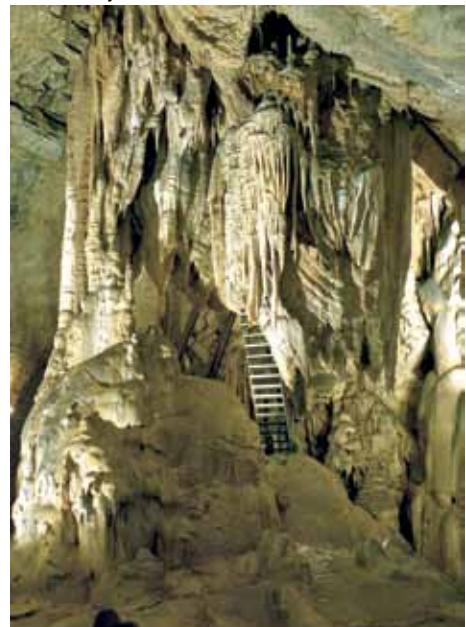
Pored velike krajobrazne raznolikosti i ljepote, neusporedivo je bogatstvo biološke raznolikosti, a flora Primorsko-goranske županije, primjerice, broji preko 2.700 biljnih vrsta, te time pripada u floristički najbogatije dijelove Hrvatske. Velik broj pojedinačnih vrijednih prirodnih predjela te veliko bogatstvo i raznolikost prirodne baštine zahtijeva stalnu brigu i skrb kao i primjereni upravljanje, što je jedna od glavnih zadaća Javne ustanove "Priroda".

Samarske stijene,
strogji rezervat
prirode

Šume Risnjaka

Špilja Lokvarka

Ivi vidi morskog psa!

ZiP br. 6. (listopad 2006.) • Veljka Spinčić-Rajko, foto Petar Fabijan

Prirodoslovni muzej Rijeka djeluje kao znanstvena i edukacijska ustanova i jedina je ustanova koja se bavi biološko-ekološkim istraživanjima mora na području Županije primorsko-goranske

Još će se poneki Riječanin prisjetiti kako je jednom davno i Rijeka imala zoološki vrt i akvarij, često odredište obiteljskih i školskih izleta, na veliku radost mališana. Riječki je zoološki vrt svoja vrata zatvorio 1962. godine, no, netko ipak sve te godine, i danas, brine o flori i fauni našega kraja, njenom očuvanju i dostoјnom prezentiranju, posebno djeci i mladima. Na njegova vrata treba zakucati želi li se nekome pokazati kako izgleda "običan" morski pas, a kako "velika bijela psina" - poput one iz filmova, ili kad vam ne vjeruju da jednom davno nije bilo Kvarnerskoga zaljeva niti Jadranskoga mora, i da samo u Hrvatskoj živi oko 35.000 kukaca...

Radi se, naravno, o Prirodoslovnom muzeju u Rijeci, koji je među ustanovama u kulturi čiji je osnivač Primorsko-goranska županija. Prirodoslovni muzej nedavno je slavio čak dva rođendana - 130. godišnjicu utemeljenja prvih zbirki i 60 godina javnoga djelovanja.

Smješten u obiteljskoj vili izgrađenoj 1925. godine na rubu parka Nikole Hosta, Prirodoslovni muzej u Rijeci danas posjeduje čak 24 zbirke s preko 90.000 mujejskih predmeta. To je specijalizirani i regionalni muzej čija je djelatnost prije svega vezana uz dokumentiranje i prezentiranje prirodne baštine i njenih osobitosti na području Primorsko-goranske županije s ciljem podizanja svijesti o potrebi njenog očuvanja. Muzej i danas brine o flori i fauni našega kraja, njenom očuvanju i dostoјnom prezentiranju, posebno djeci i mladima, jer djeluje kao znanstvena i edukacijska ustanova i jedina je ustanova koja se bavi biološko-ekološkim istraživanjima mora na području Županije primorsko-goranske.

Uz razgledavanje stalnog postava, posjetitelji se danas u muzeju mogu i zabaviti uz interaktivne edukativne igre, multimedijalne prezentacije i relaksirati u ugodnom ambijentu botaničkog vrta.

Bazeni u akvariju su preslike dijelova morskog dna

Svi su primjerci prepariranih morskih pasa ulovljeni u riječkom području

Smješten u obiteljskoj vili izgrađenoj 1925. godine na rubu Parka Nikole Hosta, Prirodoslovni muzej u Rijeci danas posjeduje čak 24 zbirke s preko 90.000 mujejskih predmeta

Stalni postav Prirodoslovnog muzeja

Metodika oceanografskih istraživanja, Geološka prošlost Jadrana, Morski beskralješnaci i ribe košturnače Jadrana, Morski psi i raže, Minerali, stijene i rude, Akvarij, multimedijalni centar i izložba podvodne fotografije »Fotolovačke priče« autora Boruta Furlana, Sisavci, ptice, gmazovi i vodozemci riječkog područja, Kukci riječkog područja, Botanički vrt.

Kroz izloške kukaca vidi se velika biološka raznolikost prostora PGŽ-a

Dragocjena pučka arhitektura Bašćanske doline

Nastajanje tih kamenih i jednostavno građenih zdanja potaknula je nužda, oskudica, ali i osjećaj za sklad oblika u njegovih graditelja, ovčara i ratara

Dvije vapnenačke gorske kose Mali i Veli Treskavac iznad Bašćanske doline prostor je na kojem stoje sačuvani objekti intenzivnog ovčarenja i ratarske proizvodnje stanovnika u njihovu podnožju: Baške, Batomalja, Jurandvora i Baške Drage na otoku Krku. Riječ je o nesvakidašnjim i u Hrvatskoj jedinstvenim oblicima pučke arhitekture interesantnih oblika i čudnovate funkcionalnosti. Golemi mozaik na izblijedjelim kamenim visoravnima satkan od lokava i bunara, pašnjaka i dolaca, hramaca i mrgara, složen je na nadmorskoj visini od 350 do gotovo 500 metara. Njegovu ljepotu teško je prepoznati iz pješačke perspektive. Iz zraka je doživljaj jedinstven.

Nastajanje tih kamenih jednostavno građenih zdanja potaknula je nužda, oskudica ali i osjećaj za sklad oblika u njegovih graditelja. Upravo tom graditeljskom vještinom stanovnici Bašćanske doline izdvajali su se od ostalih stanovnika otoka Krka. Prostor i oblici omedivanja gromaćama ovisili su o mogućnostima, obiteljskim sudbinama i životnom snagom svakog graditelja ponaosob. Ipak oni najljepši primjeri kamenih samostojećih zdanja, rezultat su i plod zajedništva, otočanima suđene upućenosti jednih na druge i običaja kolektivnog ovčarenja.

Da bi se spomen na življenje djedova sklonio od zaborava, a kamene rukotvorine sačuvale, velik entuzijazam i trud ulazu članovi Društva za kulturu, ekologiju i tradiciju "Sinjali" iz Baške. Na njihov je poticaj Primorsko-goranska županija financirala troškove obnove mrgara na Lipici.

Graditeljskom vještinom stanovnici Baščanske doline izdvajali su se od ostalih stanovnika otoka Krka

Ljepotu pučke arhitekture teško je prepoznati iz pješačke perspektive, no iz zraka je doživljaj jedinstven

Bunari su čuvali vodu za ljudе i ulaz u njih bio je uzak da ovce ne mogu ući

Golemi mozaik na izblijedjelim kamenim visoravnima satkan je od lokava i bunara, pašnjaka i dolaca, hramaca i mrgara

manifestacije

Rapska fjera

ZiP br. 2. (listopad 2005.)
Andrea Bralić, foto Petar Fabijan

Kada su Rabljani početkom novog tisućljeća stavili glave na kup i osmisili manifestaciju s kojom su turistima željeli predstaviti svoju bogatu i slavnu prošlost nisu niti slutili da će u svega nekoliko godina stvoriti turistički "brand" koji ne treba posebno predstavljati. Naime, Rapska fjera postala je obrazac po kojem mnogi hrvatski gradovi nastoje također svoju povijest upakirati u turistički proizvod.

Zanimljiva je priča o počecima Fjere, naravno najnovijim počecima, kada su entuzijasti odlučili obnoviti trodnevnu feštu u spomen na tri slavna dana rapske povijesti. Predvođeni Turističkim zajednicama Raba i Lopara, otočani su se odlučili na kostimiranu predstavu u kojoj će tijekom tri večeri pokušati što vjerodostojnije pokazati život svojih predaka.

Rapska Fjera temelji se na odredbi Velikog vijeća Raba od 21. srpnja 1364. godine, prema kojoj su općinskim praznicima proglašeni Dies Victoriae 9. svibanj kada se slavila uspomena na čudesnu obranu grada od Normana po zagovoru sv. Kristofora, i Dies Natalis 27. srpnja - dan njegove mučeničke smrti, te je odlučeno da se prigodom tih svečanosti petnaest dana u gradu ne smije krojiti pravda i progoniti dužnike. Svečanosti su uvedene u počast kralju Ljudevitu Velikom koji je Rab oslobođio od Mlečana, a trajale su sedam dana oko blagdana sv. Jakova, sv. Ane i sv. Kristofora. Rab tih dana ponovno postaje sretan grad, kao što govori i njegov naziv - Felix kojeg je nosio još od trećeg stoljeća.

Ono u čemu su Rabljani s Fjerom najviše uspjeli je pretvaranje grada u pravu srednjovjekovnu pozornicu koja svakog svjedoka vrtoglavom brzinom vraća u

Rapska fjera

srednjovjekovna pozornica

Trođnevna Rapska fjera postala je obrazac po kojem mnogi hrvatski gradovi također nastoje svoju povijest upakirati u turistički proizvod. Dojmove s Fjere mnogi nose kao najdragocjeniji suvenir s ljetovanja

prošlost. Iz večeri u večer ulicama se natiskuju na tisuće posjetitelja koji uvijek imali samo jednu zamjerku - što i za njih nisu osigurani kostimi. Dojmove s Fjere mnogi su nosili kao najdragocjeniji suvenir s ljetovanja, a nakon prve četiri godine sve je veći broj onih koji vrijeme svog odmora na Rabu "kroje" prema održavanju Fjere. Angažman samih Rabljana koji glume svoje pretke pokazao se punim pogodkom jer takav uspjeh ne bi ostvarili niti profesionalni glumci. Povijest i tradicija ipak se prenosi s koljena na koljeno i takve životne role mogu najbolje odigrati sami otočani.

Oduševljenje posjetitelja njihova je nagrada i motiv da svake godine u Fjeri sudjeluje sve veći broj radionica u kojima se pokazuju vještine starih zanata. Svaka Rapska fjera traje točno tri dana srpnja tijekom kojih se po ustaljenom rasporedu održavaju programi. Oni koji prate svaku manifestaciju već imaju svoju omiljenu večer. Romantičari preferiraju otmjeno otvaranje, gurmani drugu večer s ribarskim selom i pečenim ribama, a oni željni natjecanja jedva čekaju završnicu s viteškim turnirom rapskih samostreličara.

Bela nedeja sajam u Kastvu

Bela nedeja kao da raste zajedno s Gradom Kastvom čiji je zaštitni znak. Uz tradicionalni sajam, svake je godine i sve više popratnih sadržaja, onih koji čuvaju stare navade od zaborava, i onih suvremenih, koji će tek postati tradicija

Smijeh, mnoštvo glasova, zvuci glazbe, glasovi združeni u pjesmi, pa ponovo smijeh, dozivanje izgubljenih u gužvi zakrčenih uličica, cvrčanje mesa na ražnjevima, nabijanje kovačkog čekića, i, ako pozorno poslušate, zvuk vina koje se pretače iz bačava u boce, iz boca u čaše, iz čaša u...

To je, ukratko, zvukovni šušur i kolorit Bele nedeje, tradicionalnog sajma u Kastvu, koji se održava prve nedjelje listopada. Uz tradicionalni sajam, svake je godine i sve više popratnih sadržaja, onih koji čuvaju stare navade od zaborava, i onih novih, suvremenih, koji će tek postati tradicija.

Ipak, Bela nedeja u naše doba počinje već tjedan uoči blagdana, prigodnim izložbama u kastavskim galerijama, izložbom vina u Domu na Šporovoj jami, nastupima kulturno-umjetničkih društava, sve do službenog otvorenja Bele nedeje na Trgu Matka Laginje. Tijekom dva dana blagdana – naime, ne slavi se samo Bela nedeja, već se posebno obilježava i Beli pundejak – na trgu Lokvina gostuju brojni zanatlji demonstrirajući vještine koje danas tek rijetki još čuvaju: kovač, lončar, bačvar, pletač košnica, pletač košara, prikazano

je filcanje vune, kovanje novčića, izrada zvončarskih maski i bakrenih reljefa. Svake se godine priređuje i nagradni natječaj za najbolju fotografiju s kastavskim motivom, te uručuju se nagrade za najljepše uređene okućnice.

Organizaciju Bele nedeje posljednjih godina preuzela je Turistička zajednica, koja se aktivno uključuje u organizaciju i svih drugih kastavskih priredbi, a posebno se angažira u predstavljanju Kastva turistima i izletnicima. No, putnike-namjernike u Kastav ne privlače samo manifestacije, jer se stari grad ponosi brojnim očuvanim spomenicima kulture i prirodnim ljepotama, a i ugostiteljska je ponuda, uz restorane i lokale u staroj gradskoj jezgri sama po sebi dovoljan razlog za posjet. Drevni grad na brijegu sve više postaje i uspješno turističko mjesto.

Bajkoviti kašteli u službi turizma

Cilj projekta je objedinjavanje povijesnog, kulturnog, prirodnog i tradicijskog nasljeđa u stvaranju novog turističkog proizvoda. Splet obnovljenih kula, dvoraca i starih gradova svjedočiće o vremenu kada su na ovim prostorima živjele moćne obitelji Zrinski i Frankopani

Kulturnu, povijesnu i turističku valorizaciju doživjet će deset frankopanskih kaštelova smještenih na lokacijama Primorja, kaštela koji raspoređeni sve od Grobnika pa do Ledenica. Oni čuvaju sjećanja i spomene na višestoljetnu nazočnost obitelji Frankopan, jedne od najznačajnijih obitelji hrvatske povijesti.

O ideji oživljavanja dijela bogatog frankopanskog nasljeđa razmišljalo se već neko vrijeme prije no što je Županijska skupština Primorsko-goranske županije u siječnju 2005. donijela zaključak o pokretanju projekta pod nazivom "Putovima Frankopana", ocjenjujući ga važnim razvojnim projektom očuvanja kulturno-povijesne baštine ovog kraja.

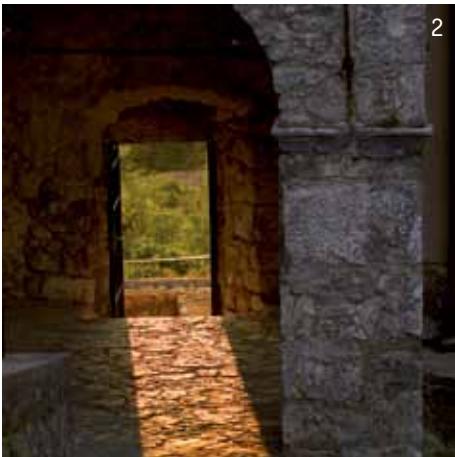
Cilj projekta je objedinjavanje povijesnog, kulturnog, prirodnog i tradicijskog nasljeđa u stvaranju novog turističkog proizvoda. Obnovljeni kašteli bit će temelji budućeg turističkog projekta, koji će kad bude gotov, kroz splet kula, dvoraca i starih gradova svjedočiti o vremenu kada su na našim prostorima živjele moćne obitelji

Zrinski i Frankopani. Oni će suvremenim turistima pružati mogućnost višednevног uživanja u idealnom spolu prekrasnih pejzaža, prirodnih ljepota, bogate povijesti i srednjovjekovne arhitekture. Upravo stoga projekt je usmjeren na prenamjenu kaštelova i njihovu prilagodbu suvremenim zahtjevima, a zaštiti kaštela pristupa se i sa stajališta mogućih namjena koje će osigurati njihovu ekonomsku održivost pa se tako zamišljeni programi prenamjene i preuređenja granaju po raznim temama koje su direktno implicirane u osnovu srednjovjekovne baštine: glagoljaštvu, gastronomiji, načinu života itd.

Naravno, različita stanja na kaštelima uvjetovala su i različite pristupe pa je tako, primjerice, za gradine Grizane i Ledenice učinjen samo geodetski i arhitektonski snimak postojećeg stanja, na gradini Hreljin rekonstruirana je crkvica Majke Božje Snježne, na kaštelu Grobnik obavljeni su opsežni radovi na istraživanju i rekonstrukciji kula, izgrađeni su također i pristupni mostovi, novi ulaz, stubišta i nogostupi, a uređen je i okoliš. Na kaštelu u Bakru sanirano je kroviste i fasada, na kaštelu u Novom Vinodolskom ulagalo se u unutarnje uređenje prostora - čitaonice i knjižnice - kao i glavnog trga ispred kaštelova, u Bribiru je u potpunosti dovršena sanacija i rekonstrukcija Kule s pomoćnim objektima, a kaštel Drivenik je pred rekonstrukcijom i uređenjem ljetne pozornice. U Kraljevcima je pak sanirano kroviste Nove Kraljevice i izrađena dokumentacija za Grad Zrinskih.

Moglo bi o svemu i puno detaljnije. No, to prepustamo vama - sjednite u automobil, uzmite kartu i krenite "Putovima Frankopana". Nećete požaliti.

2

3

1

Frankopanski kašteli Vinodola

Rijeka (Trsatska gradina)

1

Grobnik

U rimsko doba na mjestu današnjeg Trsata (gradine) nalazila se rimska "Trsatika" koju su Hrvati, dolaskom u ove krajeve, obnovili. Od tada je Trsat potpadao pod Vinodolsku knežiju. Godine 1225. Trsat pripada knezovima krčkim i pod njihovom vlašću je, s manjim promjenama sve do 1670. godine. Feldmaršal i vojni zapovjednik Austrijskog primorja grof Laval Nugent 1826. godine kupuje Trsat, te ga obnavlja i popravlja.

2

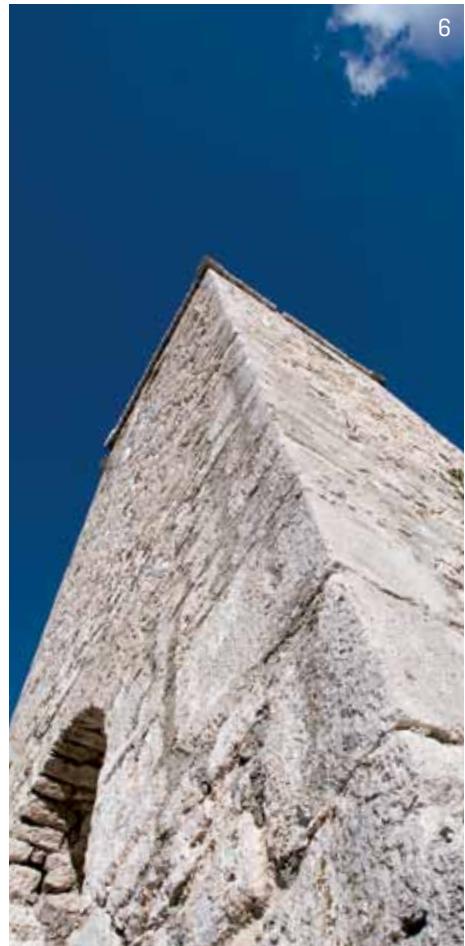
Bakar

Kompleks kaštela u Bakru smješten je na temeljima prethistorijske i rimske fortifikacije. Izgradnja kaštela ulazi u razdoblje kada je Bakar bio u posjedu krčkih knezova. U 16. stoljeću grad je dodatno utvrđen protiv udara Osmanlija. U 16. i 17. stoljeću vlasništvo je knezova Zrinskih, frankopanskih rođaka. Nakon otpora Habsburgovcima i smaknuća Petra Zrinskog i Franje Krste Frankopana, Kaštel je opljačkan.

3

5

6

Kraljevica – Dvorac Frankopan

4

Dvorac Frankopan – Nova Kraljevica Petar Zrinski je započeo graditi polovicom 17. stoljeća kao dvor svoje obitelji, odnosno svoje supruge Katarine Frankopan, čija je obitelj nekada bila vlasnik ovoga područja.

Kraljevica – Stari grad Zrinskih

5

Stari grad Zrinskih kompleks je zgrada koji čine dva dvorca različitog vremena nastajanja. "Donji kaštel" vjerojatno je bio manja frankopanska utvrda s kapelom Sv. Nikole, čiji počeci sežu u srednji vijek.

Hreljin

6

Ostaci napuštenog grada Hreljina nalaze se na brijezu iznad Bakarca. Narodni naziv "Gradina" mogao bi ukazivati na prapovijesnu fazu. Od dolaska Frankopana u Vinodol 1225. godine pa do njihove propasti Hreljinom vladaju Frankopani pa Zrinski. Hreljin se prvi puta spominje 1288. godine kao potpisnik Vinodolskog zakonika. Godine 1789. ukinut je hreljinski kaptol, a nakon 1790. grad je napušten.

7

9

9

Drivenik

7

Stari grad Drivenik najbolje je sačuvana utvrda u Vinodolu i dominira Vinodolskom dolinom. Darovnicom hrvatsko-ugarskoga kralja Bele IV., u ime ratnih zasluga, grad dobivaju Frankopani. Predstavnici Drivenika potpisnici su Vinodolskog zakonika 1288. godine. Nakon pogubljenja Petra Zrinskoga i Franje Krsta Frankopana 1671. godine Kaštel postaje posjed bećke komore i od tada gubi na važnosti.

Grižane

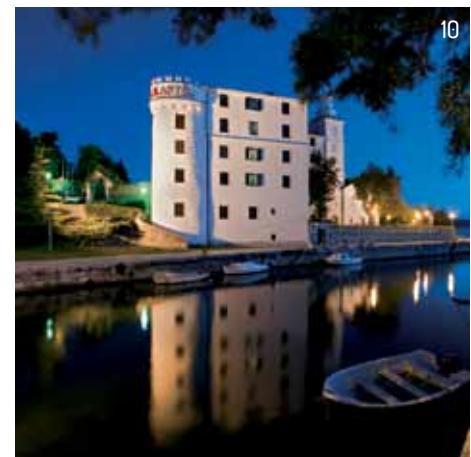
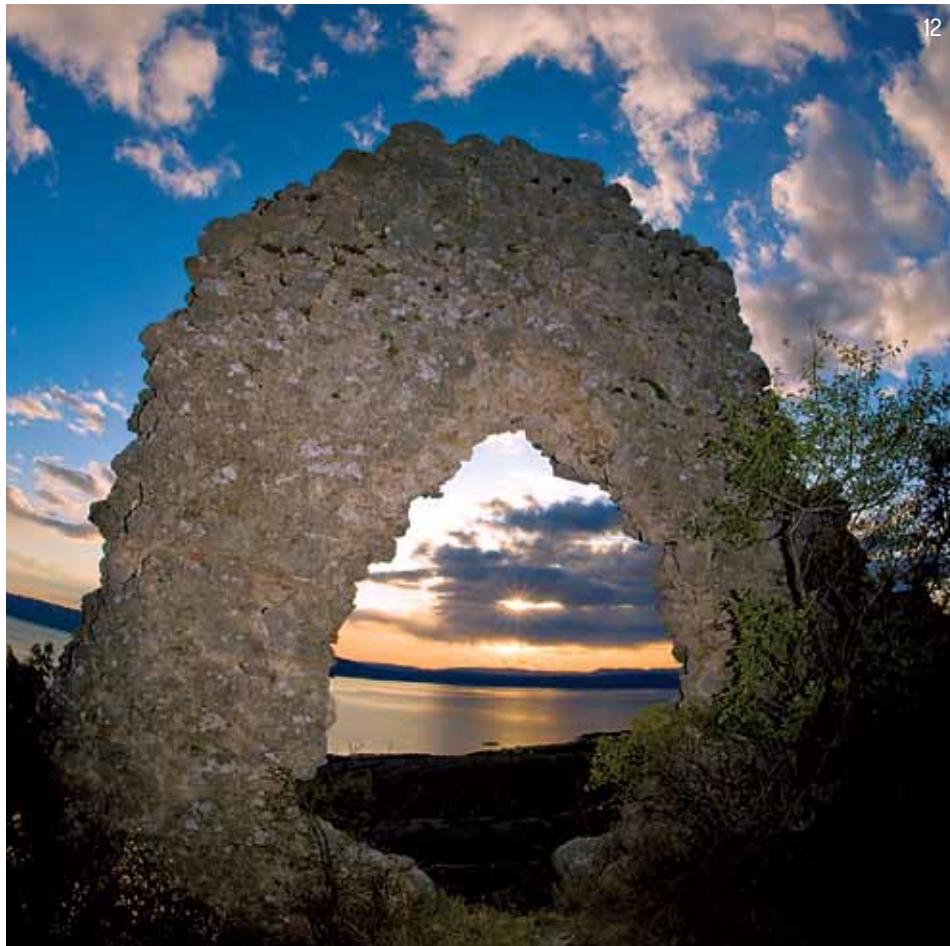
Ruševni ostaci gradine nalaze se u Vinodolskoj dolini iznad naselja Grižane. Utvrda je podignuta u srednjem vijeku za potrebe obrane prometnog pravca. Pod vlast Frankopana Grižane potпадaju 1225. godine. Kaštel se prvi put spominje 1288. godine u Vinodolskom zakoniku. Na prijelazu 15. u 16. stoljeće prelazi u ruke Zrinskih. Od srednjovjekovnog Kaštela ostalo je vrlo malo, tek dio zidova s ostacima tri kružne kule.

Bribir

9

Frankopanska kula u Bribiru jedini je ostatak nekadašnjeg Kaštela, a služila je kao zatvor s vrlo uskim zatvorskim ćelijama. Kaštel je 1225. godine došao u posjed Frankopana, a krajem 19. stoljeća je porušen da bi se na njegovom mjestu izgradila školska i općinska zgrada. Od kaštela je sačuvana samo kvadratna kula i dio fortifikacija na sjevernom i zapadnom dijelu.

Crikvenica

10

Današnje središte Crikvenice pripadalo je početkom 13. stoljeća Općini Grizane, te je tako s cijelim Vinodolom 1225. godine pripalo Frankopanima. Godine 1412. Nikola IV. Frankopan južno od ušća Dubračine obnavlja staru crkvu i do nje, na mjestu starog Kaštela, gradi samostan za pavline. Samostan je 1893. godine darovan austrijskom nadvojvodi Josipu, koji ga je dao obnoviti i preuređiti za bolnicu. Danas je prenamijenjen u hotel.

Novi Vinodolski

Frankopanski kaštel s kulom Kvadrac izgrađen je sredinom 13. stoljeća. Kasnije se uz tvrđavu formirao grad – današnji Novi Vinodolski. Od izvirne arhitekture sačuvana je samo kula Kvadrac. Kaštel je jedno od najstarijih i najdugovječnijih uporišta Frankopana. Kapitalno povijesno značenje kaštela proizlazi iz činjenice da je u njemu pisani, a 6. siječnja 1288. godine na trgu ispred kaštela i usvojen Vinodolski zakonik.

Ledenice

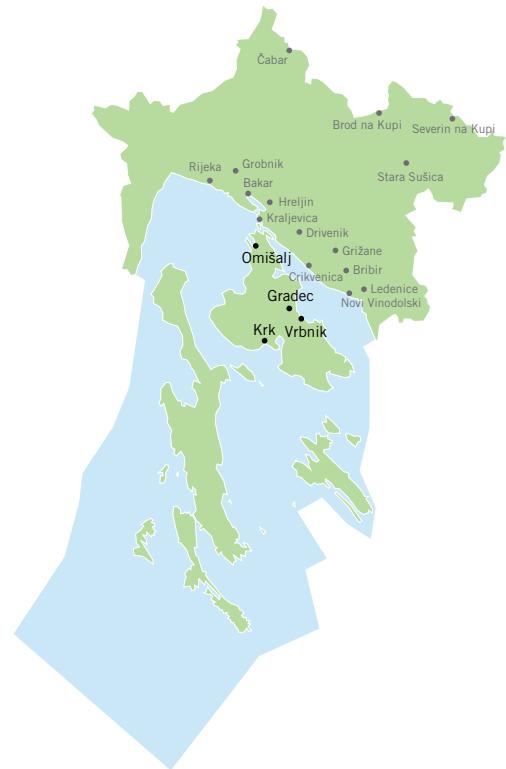
11

Kaštel Ledenice nastaje na temeljima rimskog naselja, a Frankopani ga dodatno utvrđuju. Godine 1288. spomenut je u Vinodolskom zakoniku kao jedan od 9 gradova Vinodolske županije. Kao utvrda u Vojnoj krajini, Ledenice su od 15. stoljeća imale veliku važnost za obranu Primorja, Istre i Furlanije u borbama protiv Osmanlija. Oslobađanjem Like i Krbave slabi važnost Ledenica kao utvrde, te grad postupno propada.

13

Frankopanski kaštelci otoka Krka

Krk

13

Srednjevjekovni vladari otoka i grada Krk - knezovi Frankopani, podigli su u 12. stoljeću na obali mora utvrđeni kaštel s četirima kulama za obranu grada, te je kaštel dio gradskih fortifikacija. Cjelom dominiraju dvije kutne kule okrenute prema gradu. Otok Krk je pao Veneciji u ruke 1480. godine kao posljednji otok na Jadranu, kada je na prijevru u venecijansko zarobljeništvo odveden knez Ivan Frankopan.

Omišalj

13

Omišalj se u srednjem vijeku, u doba kneza Ivana i Nikole Frankopana, utvrđuje zidinama i svim potrebnim aneksima, a u drugoj polovici 15. stoljeća i banič kулom (turan, kaštel, kešte), koja se nalazila na ulazu u grad s južne strane. Oko frankopanskog kaštela izgradilo se gusto naselje. Početkom 19. stoljeća frankopanski kaštel je porušen i nad jednim njegovim dijelom sagrađena je školska zgrada.

Gradec u blizini Risike

14

Krčki knezovi imali su dva kaštela nedaleko od Vrbnika: na brdašcu Sveti Mavar, te uvrh Vrbničkog polja - Gradec na Rovozniku. Mnogi smatraju da je upravo Gradec prva postojbina i prvi posjed krčkih knezova. Gradec je kaštel izgrađen na osnovi manje utvrde tijekom 12. ili 13. stoljeća, napušten krajem 15. stoljeća. Uz ruševine kaštela nalaze se i ostaci crkvice Sv. Nikole (kasnije Sv. Duha).

15

16

Frankopanski kašteli Gorskog kotara

Vrbnik

Vrbnik je od 12. stoljeća grad Frankopana, glagoljice, sakralnih ansambala, konoba i fortifikacijskih vizura. To je tipično srednjovjekovno naselje, zgrusnute urbane strukture, koje se razvilo oko Frankopanskog kaštela.

Prema usmenoj predaji krčki knezovi Frankopani imali su u Vrbniku dvije kuće: Knežev dvor i Baćin dvor

16

Knežev dvor, izvorno frankopanska, kasnije podestatova rezidencija, 1841. godine preuređen u školu, a danas je u toj zgradi biblioteka obitelji Vitezić.

Baćin dvor se nalazi u povijesnoj jezgri Vrbnika, a od 1330. do 1343. godine bila je rezidencija kneza Bartola VII. Građevina je u potpunosti izgrađena u kasnogotičkom stilu s brojnim in situ sačuvanim detaljima reprezentativne arhitektonске plastike.

Severin na Kupi

Kaštel (dvor) u Severinu na Kupi bio je posjed obitelji Frankopana. Dvorac se spominje 1558. godine a do sredine 17. stoljeća Severin na Kupi je središte županije severinske, a 1776. godine prima povelju Marije Terezije uz privilegije. Oko kaštela je park s kapelom svetog Florijana. Današnji klasicistički dvor rezultat je zamašne pregradnje koju je godine 1803. izveo tadašnji vlasnik grof Ivan Oršić.

17

17

18

19

17

18

19

Stara Sušica

Dvorac Stara Sušica nalazi se u blizini Ravne Gore. Frankopani su u srednjem vijeku, prema nekim izvorima, u Staroj Sušici imali grad, koji Turci nisu zauzeli ni prilikom žestokih provala 1698. godine. Dvorac je navodno izgrađen na temeljima vojne karaule iz vremena turskih prodora. U 19. stoljeću dvorac je bio u vlasništvu grofa Laval Nugenta kada je restauriran u romantičnom duhu svoga vremena.

Brod na Kupi

Kaštel Zrinskih u Brodu na Kupi datira iz 1651. godine. Dao ga je sagraditi knez Petar Zrinski, vjerojatno na mjestu starijeg kaštela obitelji Zrinskih ili još starijeg kaštela Frankopana iz 15. stoljeća ili ranije. Podignut je uz prijelaz preko rijeke Kupe u Kranjsku. Kaštel predstavlja tip građevine koja spaja fortifikacijsku funkciju sa stambenom, te pripada tipu tvrđave - palače. Nekad je bio ozidan zidom na širem prostoru između Kupe i Kupice.

20

Čabar

Čabar se prvi put spominje 1642. godine u Grobničkom urbaru kao kmetsko naselje grada Grobnika, gospoštje Vinodolske. Značajno gospodarsko središte postaje 1651. godine kada Petar Zrinski gradi peći za taljenje željeza, kovačnice, pilanu, mlin, gospodarske i stambene zgrade za radnike, te svoju kuriju. Nakon 1671. godine od Zrinskih je u Čabru ostao samo dvor od kojeg je danas u donekle izvornom obliku ostala samo kutna kula.

Mošćenice *grad muzej na otvorenom*

Ostaci srednjovjekovnog kaštela danas su najveće blago Mošćenica pogotovo zahvaljujući očuvanoj arhitekturi. Mošćenice imaju najbolje sačuvanu urbanu strukturu od svih gradova Liburnije

Mošćenice su mjesto od kojeg vam dva puta zastaje dah. Prvi puta kada ga ugledate na brdu visokom 173 metra, 2 kilometra iznad Mošćeničke Drage, a drugi puta kada prošetate njegovim prekrasnim, kamenim uličicama. I dok obližnja Opatija tek pokušava razviti projekt Grad-muzej, Mošćenice to odavno uistinu i jesu jer predstavljaju svojevrsni muzej na otvorenom.

Ovo maleno mjesto čuva svoju prebogatu povijest i arhitekturu stoga i ne čudi da su Mošćenice prva, a možda i jedina prava, izletnička destinacija Liburnijske rivijere.

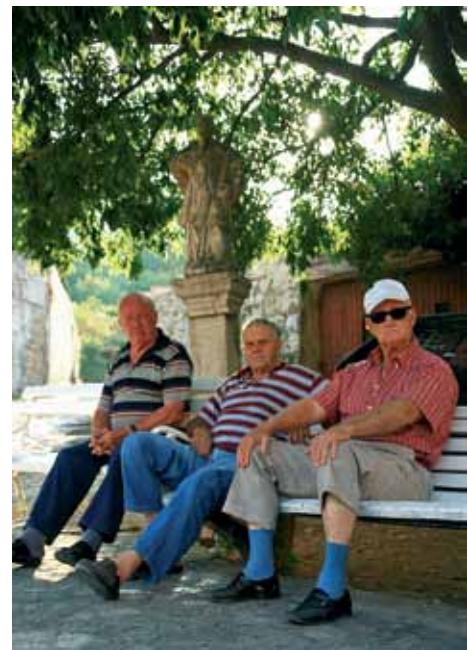
Premda ima tek petnaestak privatnih iznajmljivača i nešto više od stotinjak raspoloživih ležajeva, Mošćenice se mogu pohvaliti cjelogodišnjim turizmom ponajviše zahvaljujući obitelji Rubinić, Dušanu i Korneliji, koji su već trinaestu godinu koncesionari muzeja, odnosno etnografske zbirke i toša starog preko 500 godina.

Ostaci srednjovjekovnog kaštela danas su najveće blago Mošćenica pogotovo zahvaljujući očuvanoj arhitekturi. Mošćenice imaju najbolje sačuvanu urbanu strukturu od svih gradova Liburnije. U grad se ulazi kroz gradska vrata koja imaju uklesan Hasburški grb i godinu vjerovatne obnove 1634. Prema nagađanjima pred gradskim vratima postojao je pokretni drveni most čime se tumači i sam naziv mjesta. Na samom ulazu u grad nalazi se četverokutna kula u kojoj je sada škola, a odmah po ulazu kroz gradska vrata nalazi se gradski muzej koji je nekad bio zatvor. Desno od gradskih vratiju vide se stražnica i gradska loža, mjesto svih važnih zbivanja u mjestu.

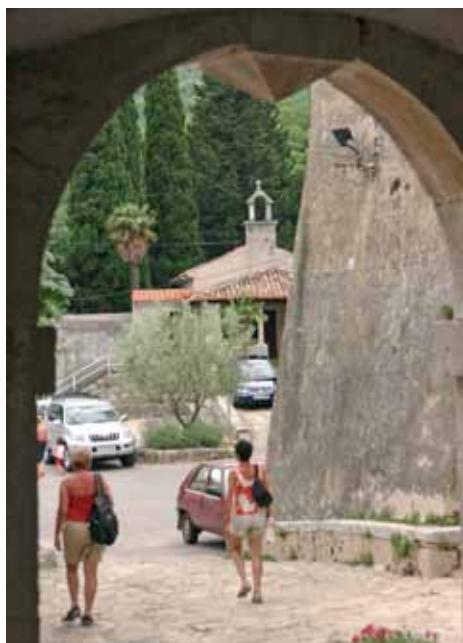
Zbog svojih vrijednosti i očuvane srednjovjekovne urbane strukture Mošćenice i mnoge pojedinačne građevine danas su zaštićeni spomenici kulture, a zbog prekrasnog pogleda na cijeli Kvarnerski zaljev, Mošćenice su i omiljeno polazište ljubitelja pješačenja i planinarenja na putu prema starim, napuštenim selima i planine Učke do čijeg vrha vodi pješačka staza.

Mošćenice posjeti na tisuće turista tijekom cijele godine...

Odmor u hladu krošnje

Prema nagađanjima, pred gradskim vratima postojao je pokretni drveni most čime se tumaci i sam naziv mjessta

Sezona u Mošćenicama traje skoro deset mjeseci. Jedino zima učini svoje...

Jedini preostali gradski toš, pet stoljeća star, nalazi se u kući broj 60

Na temelju Master plana razvoja turizma PGŽ-a, pokrenut je projekt uređenja napuštenog sela Gramalj u jedinstveno eko i etno selo

Skrad je danas jedno od onih goranskih mjeseta čiji su ogromni potencijali, iz čisto objektivnih razloga, (pre)malo iskorišteni, a upravo u tome oni koji promišljaju budućnost Skrada vide i velike mogućnosti razvoja koji bi od Skrada već krajem idućeg desetljeća mogao stvoriti mjesto itekako ugodno za život. Naravno, put do toga nije ni jednostavan, ni lagan, ali brojni pokazatelji daju naslutiti kako godine što dolaze nude bolju budućnost.

Novo doba, naime, pogotovo izgradnja autoceste Rijeka – Zagreb, uništila je tranzitni promet kroz mjesto, promet koji je u najvećoj mjeri donosio zaradu pa je, za

Zelena usnula ljepotica čeka poljubac budjenja

Prirodne ljepote i osobitosti Skrada nitko nije odnio i nisu nestale pa ljubitelji planina i divljine ovdje itekako mogu uživati – ponajprije u čuvenom izletištu Zeleni vir i atrakcijama poput Vražjeg prolaza kojima broj posjetitelja iz godine u godinu raste

Panorama Skrada

Područje Skrada i njegovih rijeka i potoka idealno je za ribiče

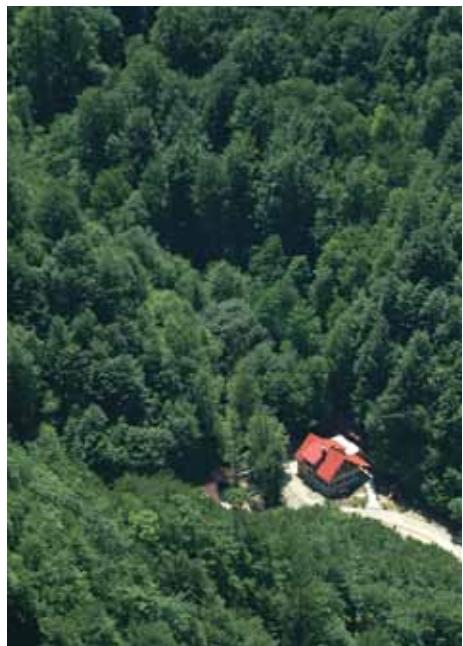
razliku od nekih drugih goranskih sredina, desetljećima sanjana autocesta, Skradu donijela krizu. Umjesto gužve u središtu mjesta danas tek ponekad prođe neki automobil, a samo mjesto, kao i prekrasna okolina podsjeća na uspavanu ljepoticu koju treba probuditi – poljupcem, odnosno ulaganjima. Jer, prirodne ljepote i osobitosti nitko nije odnio i nisu nestale pa oni uporniji ljubitelji planina i divljine na području Skrada itekako mogu uživati, ponajprije u čuvenom izletištu Zeleni vir koje je, jedino od svih nekadašnjih turističkih aduta, preživjelo teška vremena i zahvaljujući stalnoj brizi i ulaganjima Hrvatskih šuma svojom ljepotom i atrakcijama poput Vražjeg prolaza mami svakog pravog ljubitelja prirode pa broj posjetitelja iz godine u godinu raste.

Divlja ljepota Vražjeg prolaza

Vražji prolaz, geomorfološki rezervat i atraktivni kanjon

Područje Zelenog vira proglašeno je rezervatom prirodnih vrijednosti 1962. godine

Biciklizam je iznimno popularan kod mladih

Zimi zaleđeni slap u Zelenom viru privlači alpiniste

Izletnički dom Zeleni vir

Kruh smišljam i uvijek radim sam, jer kada ga radi netko drugi, bez obzira što ga radi po svim mojim receptima i uputama, kruh tada ne ispada isti. To dokazuje da je ovaj rad potpuno osoban, smatra jedini pekar s diplomom akademskoga glumca u Hrvatskoj, a vjerojatno i puno šire.

Kruh ne možeš poslati mailom

Kruh smišljam i uvijek radim sam, jer kada ga radi netko drugi, bez obzira što ga radi po svim mojim receptima i uputama, kruh tada ne ispada isti. To dokazuje da je ovaj rad potpuno osoban, smatra Ranko Lipovrščak, jedini pekar s diplomom akademskog glumca u Hrvatskoj, a vjerojatno i puno šire.

Ovaj neobični pekar iz Škalnice kod Klane proizvodi isključivo zdravi kruh u obiteljskoj manufakturi, i kaže da bilo koje povećanje posla vodi prema Chaplinu, Modernim vremenima i otuđenju. Ranko nikad nije odstupio od svoje prvostrukne ideje zbog koje se počeo baviti pekarstvom, a to je da radi nešto što je dobro i zdravo za sve, te istovremeno kreativan izričaj za njega.

- U principu, ne volim ovo zvati poslom jer se još uvijek osjećam isto kao na početku kad sam pekao tri kruha dnevno. Moj posao je prava borba u kojoj padaju plehovi i zarađuju se opekljine. Tu nema laptopa i onog famoznog "pošalji mi to mailom". Ma, pošalji ti meni, prijatelju, mailom kroasan, zorno objašnjava Ranko širom otvarajući svoje plave oči.

Točku na "i" svojoj pekarskoj priči Ranko je nedavno stavio kupnjom mlina u Buzetu i peći na drva smještenoj u vrtu njegove kuće u Škalnici. Peć na drva on naziva obistinjenjem svojog pekarskog sna.

Ovo je manufaktura, a bilo koje povećanje posla vodi prema Chaplinu, "Modernim vremenima" i otuđenju - Ranko Lipovščak

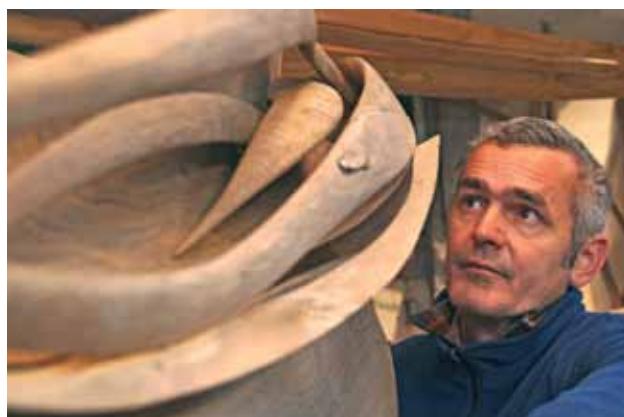

Umjetnik s vrha Učke

Pripreme za izložbu kod mene traju oko dvije godine. Radim u drvu, gdje su vrlo spori procesi sušenja, uz druge specifične faze obrade

Mirko Zriščak zauzima posebno mjesto kako u hrvatskoj tako i riječkoj likovnoj umjetnosti. Rijetki su oni koji su imali priliku prisustvovati nekoj samostalnoj izložbi Mirka Zriščaka, a veći dio lokalne publike njegov je rad upoznao preko pojedinih ostvarenja izlaganih u sklopu skupnih prezentacija. No, informacija i svijest o ideji na kojoj ustraje Zriščak prisutna je na lokalnoj sceni čak i kod mlađih generacija. Više kao zajednička memorija na genius loci ovih krajeva nego kao stvarno saznanje i uvid u cijelovito stvaralaštvo ove autentične persone domaće likovne umjetnosti.

Šira se javnost s njegovim radom upoznala 1995. godine, kada je u selekciji povjesničara umjetnosti Igora Zidića izlagao na Venecijanskom bijenalu. U sklopu izložbe "Nova hrvatska umjetnost" Hrvatsku je predstavljao u muzejima suvremene umjetnosti Južne Amerike. Izlagao je u Sao Paulu, Santiagu da Chile, Buenos Airesu, Osaki (Japan). U anali hrvatske umjetnosti ušao je u sklopu izložbe zagrebačke Moderne galerije, popraćene istoimenom publikacijom, "125 remek-djela hrvatske umjetnosti", iz 1993. godine. Njegovi radovi nalaze se u stalnom postavu Muzeja moderne umjetnosti u Zagrebu, riječkog MMSU, zbirkama svih relevantnih kolekcija, privatnih i državnih. Dobitnik je državnog odlikovanja Danice hrvatske s likom Marka Marulića za posebne zasluge u kulturi, zatim i Nagrade Grada Rijeke. O njegovom radu snimljene su tri dokumentarne emisije na HTV-u i četiri dokumentarne emisije u inozemstvu. Hrvatska pošta izdala je marku u

Kada umjetnik počinje izlagati, on je agresivniji. Agresivniji smo kada smo mlađi. Sada više nema smisla svugdje izlagati, već tamo gdje vas razumiju.

vrijednosti 2,4 kune s reprodukcijom njegova rada.

Nazivaju vas kipar s Učke ili liburnijski kipar. Koliko priroda i okružje Učke utječe na vaš rad?

- Intuicija nam je govorila da će nam koristiti priroda. Kod nas umjetnika najbitnije je biranje uvjeta u kojima ćemo raditi. Iako karakter tih uvjeta ovisi od osobe do osobe, jer svatko traži neku svoju energiju i izmjenu energija. Nakon 25 godina rada tek sada imam svoj atelje.

Čini se da ste unutar domaće likovne scene, barem onim dijelom koji njeguje

osobnu filozofiju duha, prisutniji spiritom nego aktivnom izložbenom djelatnošću?

- Kada se počinje izlagati izlažeš i u manjim galerijama, dok sada izlažem tamo gdje mislim da trebam. Kada umjetnik počinje izlagati, on je agresivniji. Agresivniji smo kada smo mlađi. Sada više nema smisla svugdje izlagati, već tamo gdje vas razumiju.

Dugo pripremam izložbu, pogotovo ako je ozbiljnija, veća. Pošto radim u drvu, vrlo su spori procesi sušenja, i drugih specifičnih faza obrade drva, pa sve to traje dugo. Pripremam je oko dvije godine.

reportaža

Ribarski brod Golovik

ZiP br. 23. (prosinac 2010.)
Zdravko Kleva, foto Petar Fabijan

Noć s ribarskom aristokracijom

U prostranoj zapovjedničkoj kabini Golovika lagano svira glazba, sve klapski evergrini o ljubavi, moru, suncu i Dalmaciji. Komandni pult za kojim suvereno sjedi zapovjednik Damir Uhač, prepun je navigacijskih uređaja, elektronike, ekrana koji jedini svijetle u kabini dok brod plovi

Isplovljavanje u kasno poslijepodne iz riječke luke

Nema u čitavoj ribarskoj praksi točnijeg i racionalnijeg lova od ovoga, sve ide živo i brzo, a uz to, tihom i precizno, jer inače nema uspjeha... Dok kod svakog drugog ribolova odlučuje ponajviše slijepa sreća, ovdje odlučuje znanje i vještina. Čitav postupak nije nego sama borba između prirođenog nagona ribe i vještine ribara. Zna li ovaj dobro, uspijet će, inače neće, dok kod drugog kojeg ribanja, može i da nevješt uspije.” Zapisao to je Saljanin Petar Lorini u svom poznatom djelu “Ribanje i ribarske sprave - pri istočnim obalama Jadranskog mora” tiskanom u Beču 1903. godine. Opisivao je lov ribe pod svijećom, a ribare koji su se tom vrstom ribolova bavili i lovili sitnu plavu ribu, srdelu, nazvao je ribarskom aristokracijom.

U riječkoj luci ležerno i s nimalo napora, mornar je molao cime s bitvi na obali i s lakoćom uskočio u Golovik, brod-ribaricu za ulov plave ribe. Brod je zaplovio k izlazu iz luke u još jednu mračnu ali ugodnu jesenju noć.

I noć prije bila je dobra. Jata riba bila su otkrivena i zatvorena plivaricom nedaleko od ulaska u Plominski zaljev. Ujutro je iz nje izvadenio 4 tone srdele.

- Noći su duge. Svanut će tek oko 6 sati, imamo cijelu noć vremena svijetliti - kaže Damir Uhač, zapovjednik Golovika.

U kanalu bliže zapadnoj obali Cresa, južno od Porozine, dvije su se ribarice usidrile i upalile svjetla. I treću primjećujemo, učinila je isto.

- Oni su počeli? - pitam.
- Napišite - Damir će u šali - ovi su već legli spat.
- Gdje ćemo mi? - pitam Damira.
- A tu ćemo, ispred Rapca, malo južnije.

Najmlađi, najveći i najmoderniji u floti Ugora

U prostranoj zapovjedničkoj kabini Golovika lagano svira glazba, sve klapski evergrini o ljubavi, moru, suncu i Dalmaciji. Komandni pult za kojim u udobnom izdignutom naslonjaču sjedi suvereno Damir, prepun je navigacijskih uređaja, elektronike, ekrana koji jedini svijetle u kabini dok brod plovi.

Znam što je ploter, ekran radara, ako krenem zapitkivati za ostale ekrane na kojima se izmjenjuju neki brojevi, izvijaju krivulje, trepte lampice, bojim se, nikad kraja tome. Počinjemo razgovor o Goloviku, najmlađem od 4 broda riječkog Ugora d.o.o., ribarske tvrtke osnovane 1992. godine, a koja danas zapošljava 50 ljudi.

Brod je zaplovio u još jednu mračnu ali ugodnu jesenju noć

Praćenje ribe na radaru

Kogo Jadranko pozvao je na večeru

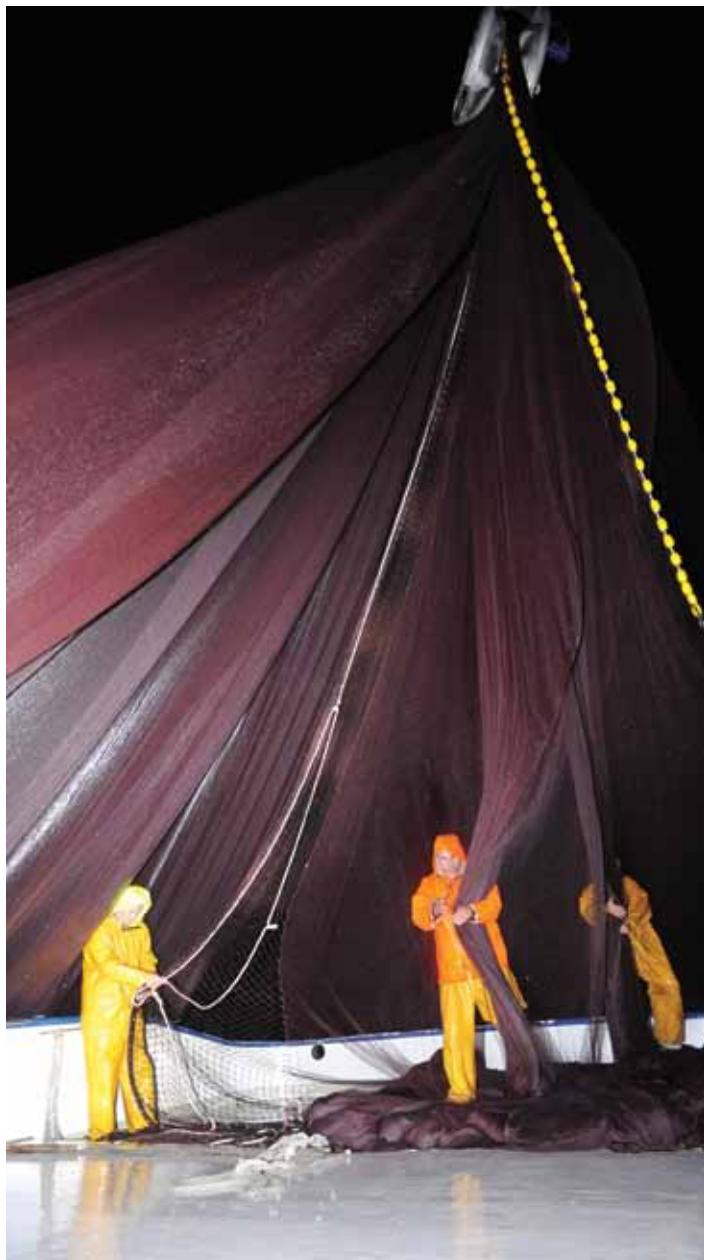
Svjećar Andrijan Rubinić u pasari s dva velika svjetla privlači ribu

Pripreme za ribolov počinju

Moćni "Golovik" dugačak je 35 metara

580 metara dugačka i 190 visoka mreža spušta se po ulov

- Brod je građen u Kraljevici i dijelom subvencioniran novcem iz državnog programa obnove i modernizacije ribarske flote. Građen je oko dvije godine. Dugačak je 34 i pol metra, širok 8,60 metara. Dizajnom - nastavlja Damir - to je klasični hrvatski ribarski brod kojemu smo mi radi radnog procesa dosta toga izmijenili i učinili ga daleko funkcionalnijim od uobičajenih i onih kakve smo imali do sada, posebice prostranu radnu palubu. U strojarnici je glavni motor mitsubishi snage 940 kW. S njime Golovik može postići brzinu od 12 čvorova.

Uz njega su, dodaje Damir, i tri generatora nužna za napajanje svega što je na brodu. Oni omogućavaju hlađenje morske vode u spremnicima veličine 40 prostornih metara, a to ohlađeno more na nula stupnjeva služi za šokiranje ribe, kako bi se zadržala njezina svježina i čvrstoća. Brod ima i rashladne komore u koje se može smjestiti 15 tona ribe i hladnjaku kapaciteta 3 tone gdje se riba smrzava na minus 20 stupnjeva. U dva ledomata Golovik sam proizvodi 4 tone leda.

Naj ribar 2005.

Stižemo na poštu. Golovik je sputio sidro, pali se 20 reflektora po 400 vata.

Na ploteru je satelit ucrtao točku na kojoj se nalazimo, poziciju broda, negdje smo pred ulazom u uvalu između Rta Prklog i Rta sv. Marina. Damir na ehosonderu promatra crvene pjege koje se pojavljuju na nekim 20 do 30 metara ispod broda.

- To je riba, ali to je ništa... ovo su šaruni - kaže. - Ni to niš.

Zvoni mobitel. Zovu s drugih brodova Ugora d.o.o., najveće riječke ribarske tvrtke kojoj pripada i Golovik. Vidjeli su, zasvjetlio je Golovik, raspituju se ima li što ispod njega.

- A slabo, ni blizu kako sinoć... Da li se vidi što kod vas?... A ne znam, tu će probati vidjeti ako što bude... Di je on?... Vidim, to je Biganj... Ja će tu... A nešto malo... neke male maće... Čekat će do devet ur ako će bude... Neka prašina, papaline će ja znam...

Prepoznaje ribu na ehosonderu! Po čemu?... A po čemu će nego po iskustvu! S dvadeset dvije godine Damir je postao zapovjednik Ugorove plivarice Adria, a prije toga kada je god mogao, bio je na moru, upijao. Ovo je osma godina da vodi brod i posadu i sam donosi odluke. Nagrađen je 2005. godine za Naj ulov godine - riječ je o 100 tona ribe koju je ulovio.

Kogo, Jadranko Jadro, zove na večeru!

Mreža se podiže a more kuha od pomahnitalih riba

Sad ču moći zaspati

Posada se okuplja u komfornom salonu. Na velikom blagovaoničkom stolu zdjela riblje juhe. Sinoć im se u mreži našao jedan brancin od 4,5 kilograma i kokot ili lastavica, kako negdje zovu, od nekih kilogram i pol. Posada je zadovoljna, jedini grijeh kuharov bio je taj što je bacio glavu od brancina u more kada ga je očistio. Zašto? A da se ne bi svađali tko će je pojesti, odgovara ne sjedajući s nama za stol nego bdijući iznad, za pultom.

Jedan lagani gemišt poslije večere netko ispija na krmi broda uz cigaretu, neki ostaju u salonu i gledaju televiziju. Damir se penje da pogleda rastu li fleke na ehosonderu. Pod svjetlima se pojavljuju jata igala, plivaju na samoj površini. Posada je raspoložena. Odgovaraju mi da su uglavnom sva sedmorica od početka na Goloviku. Svi su i po godištima tu negdje i atmosfera je dobra. Brod je savršen, govore. Golovik ima pet dvokrevetnih kabina i dvije apartmanske.

- Sve je klimatizirano, kabine imaju umivaonike, toaletne ormariće.
- Kako firma, - pitam - plaće i te stvari?
- A firma je, nemamo što reći - odgovaraju. - Plaće u sat, nekad čak i prije.

- Socijalno, zdravstveno?
- Da, da, sve, sve štima.

Bliži se ponoć. Na ehosonderu raste narančasta masa od dna prema površini.

- To je to, to je srdela... - u glasu zapovjednika Damira više je optimizma nego kada smo se usidrili.

- Sad ču moći zaspati - kaže i Ivan Kosić, koji ostaje budan dežurati na brodu. Dodaje: - U pet i deset nas probudi. Dok posada odspava, srdela će se dizati iz dubine. Za hladnijih godišnjih doba treba joj duže da se podigne. Treba duže grijati, kazat će ribari.

Ni manje priče ni savršenije održenog posla

Mekano, gotovo toplo jutro i cijela posada u žutim vodonepropusnim odijelima spremna za akciju. Na ehosonderu ni traga od one mase ribe koja nas je ispratila na počinak. Damir ne može vjerovati. Zna se da srdela ima čudi koliko ima drača, ali kamo je mogla nestati, napustiti svjetlo. Što je, tu je.

Svećar Andrijan Rubinić već je u svojoj pasari koja na sebi ima dva velika svjetla. Golovik svoje reflektore gasi i Rubinić laganim

Ulovljene ribe odlažu se velike posude, baje, dopola napunjene ledom i ledenom vodom

Zapovjednik se nije nadao tako dobrom ulovu

Samoposluživanje iz ledomata - "Golovik" sam proizvodi 4 tone leda

Zadovoljna posada pozira nakon završetka prvog dijela posla

Galebovi su uvijek blizu, čekaju napojicu

Počinje sortiranje ribe u kašete...

Na brodu potpuna tišina, nitko se nikome ne obraća. Damir nadgleda cijeli proces, ni riječi ni od njega. Točno, brzo i u tišini. Dovoljno je jednom doživjeti i vidjeti tu uigranost, cijeli taj događaj od spuštanja mreže do trenutka kada je masa ribe potpuno umirena na brodu, da vam te slike nikada ne isčeznu iz memorije

... koje će potrajati sve do jutra

Riba je na brodu, mreža složena i Golovik plovi u plominsku luku, uz neizostavnu pratnju galebova

veslanjem zadržava ribu opijenu svjetlošću na mjestu. Golovik se izmiče nekih dvjestotinjak metara od pasare i drugom manjem brodu opremljenom snažnim motorom na kojem je pangista Norman Udović dodaje se jedan kraj mreže. Golovik se i od njega izmiče i za sobom ispušta 580 metara dugačku i 190 metara visoku mrežu.

Zatim vozi u krug oko svjećarice i svjećara, a kad ponovo doplovi do pangiste uzima onaj kraj konopa kojeg mu je ostavio. Dno mreže još je otvoreno, na njezinom dnu su zakačeni aneli, metalni prsteni, kroz koje spomenuti čvrsti konop prolazi. Vitlo ga izvlači, namotava taj konop, steže dno plivarice sve dok je ne zatvori. Riba sada ne može nikuda. Mreža se podiže i uredno slaže na svoje mjesto.

Ribari djeluju kao binski radnici u teatru, zaokupljeni platnenim dekorom pozornice. More kuha od pomahnitalih pokreta ribe koja se bacaka, uspinje, grize međusobno. Cijela ta masa privlači se boku broda te završava u velikim posudama, bajama, dopola napunjениm ledom i ledenom vodom.

Nenad Đurđev, Demir Avdičević, Duško Cicatelli, Ivan, Adrijan, Norman, Jadranko, svi nevjerojatnom preciznošću odraduju svaki svoju radnju. Potpuna tišina, nitko se nikome ne obraća. Damir nadgleda cijeli proces, ni riječi ni od njega. Točno, brzo i u tišini. Dovoljno je jednom doživjeti i vidjeti tu uigranost, cijeli taj događaj od spuštanja mreže do trenutka kada je masa ribe potpuno umirena na brodu, da vam te slike nikada ne isčeznu iz memorije.

Riba je na brodu, hladnjache čekaju

Riba je na brodu, mreža složena i Golovik plovi u plominsku luku.

- Nisam se nadao ovome. Četiri tone smo ulovili, računao sam na pola od toga - priznat će Damir. U luci sortiranje u kašete i ukrcaj ribe u hladnjache, parkirane na obali uz sam brod. Iz njih se iskrcajavaju prazne i ukrcavaju pune kašete srdela. Ima nešto i miješane ribe, trebat će je razvrstati.

- Jesenji mrakovi su za ribare plivaričare naporni. Umori se čovjek - kaže Damir Uhač. - Inače mi radimo ako vrijeme dopusti 23 dana na mjesec, a sedam smo kući, za punog Mjeseca. Potegnut ćemo još koji dan, a onda na kolektivni godišnji odmor.

Republika Hrvatska je prije nekoliko godina uvela lovostaj na sitnu plavu ribu u razdoblju od 15. prosinca do 15. siječnja. I to je vrijeme kada posade mogu biti kući sa svojim obiteljima i obnoviti snagu za nove pothvate. A da će ih biti opet, uvjerili smo se ove noći na Goloviku.

I on će uz neki od riječkih gatova na odmor i mirovanje zajedno s ostatim brodovima Ugora d.o.o, najveće ribarske tvrtke u Primorsko-goranskoj županiji i najvećeg njezinog izvoznika plave ribe.

Zora u plominskoj luci

Brod valja očistiti

Završni čin - ukrcaj kašeta sortirane ribe u hladnjaku

Prije nekoliko godina počela je obnova Gradine kako bi se ovaj vrijedan objekt sačuvao, ali i turistički valorizirao

Jedna od najpoznatijih Valvasorovih grafika "Rijeka i Trsat" iz 1689. godine

Hrvatska čitaonica Trsat

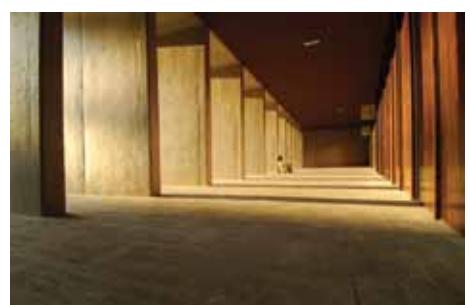

Molitva

Tisuće hodočasnika u kolovozu, na blagdan Vele Gospe 15. kolovoza, pohodi Trsat i najstarije hrvatsko marijansko svetište. Trsat je internacionalno hodočasničko mjesto što iz godine u godinu potvrđuje sve veći broj posjetitelja iz zemalja zapadne Europe, a porast interesa potaknuo je i posjet pape Ivana Pavla Drugog u lipnju 2003. godine u sklopu njegovog trećeg pastoralnog posjeta Hrvatskoj i jubilarnog stotog izvan Italije. Kao trajan spomen na taj povijesni događaj podignut mu je spomenik, "Trtski hodočasnik".

I tijekom cijele godine Trsat je omiljeno mjesto vjerskih, ali i svih drugih okupljanja jer nema Riječanina kojem ovo nije drago odredište za šetnju i opuštanje, a tu svoju ljubav prema "brdu uz rijeku" prenijeli su i svim posjetiteljima grada na Rječini.

Gotovo da i nema turista koji svoj posjet Kvarneru ne uljepša obilaskom Trsata, njegove Gradine, marijanskog svetišta, pitoresknih ulica koje još uvijek kriju dašak prošlih vremena. Uz bogatu gastronomsku ponudu, Trsat uistinu nudi savršen turistički proizvod, koktel kulture, tradicije, vjere i povijesti. Kada se završi gradnja sveučilišnog kampusa na Trsatu, čime će Rijeka postati

Mir i meditacija

Perivoj i Aula Ivana Pavla Drugog

Trsat je vjerska, kulturna i sportska oaza

Domaćini franjevci već stoljećima služe hodočasnicima

Gotovo da i nema hodočasnika, posjetitelja ili tek slučajnog prolaznika koji ne želi dodirnuti ruku "velikog pape"

Trsat uistinu nudi savršen turistički proizvod, koktel kulture, tradicije, vjere i povijesti. Kada se završi gradnja sveučilišnog kampusa na Trsatu, čime će Rijeka postati grad znanja, znanosti i novih tehnologija, ovo će biti najmlađi i najveseliji dio grada

grad znanja, znanosti i novih tehnologija, ovo će biti najmlađi i najveseliji dio grada.

Uz marijansko svetište, motiv dolaska na Trsat svakako je Gradina s koje se pruža nezaboravan pogled na cijeli Kvarnerski zaljev. Stvarali su je stoljećima. Prije svega Frankopani, Habsburgovci, bakarski kapetani i kao posljednji, grof Laval Nugent.

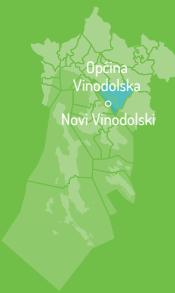
Mnogi na Trsat idu pješice, preko više od pet stotina stuba koje vode iz centra grada. Stube je 1531. godine kao zavjet dao izgraditi kapetan Klisa, Petar Kružić, čije ime i nose. Nebrojeni hodočasnici često su i na koljenima prelazili taj put kako bi se poklonili čudotvornoj Gospi Trsatskoj.

I sve navedeno nikako ne završava priču o Trsatu jer on ima još podosta znamenitosti. Hrvatska čitaonica Trsat izgrađena je 1897. godine, danas je mjesto mnogih kulturnih dogadanja. U blizini Gradine je i crkva sv. Jurja koju su krčki knezovi Frankopani podigli sredinom 13. stoljeća, a spominje se i u Vinodolskom zakoniku, jednom od najstarijih europskih dokumenata. Trsat ima i jedan od najljepših parkova u gradu koji je osnovan 1926. godine, a nezaobilazno je spomenuti i najveću sportsku dvoranu u Rijeci - Dvoranu mladosti koja je središte sportskih ali i sajamskih manifestacija.

Gotovo da i nema turista koji svoj posjet Kvarneru ne uljepša obilaskom Trsata, njegove Gradine, marijanskog svetišta, pitoresknih ulica koje još uvijek kriju dašak prošlih vremena

Cesta vidikovaca Oči Vinodola

Izgradnjom šest vidikovaca Općina Vinodolska i Grad Novi Vinodolski dobili su novi turistički proizvod i tako upotpunili svoju turističku ponudu, koja se sve više okreće aktivnom turizmu

Ljepote Vinodolske doline i Krmpotskog kraja, s neponovljivim vidicima na morsku pučinu, otoke, Učku i Kvarner, zelene obronke Kapele i Velebita ili pak na Vinodol s njegovim povijesnim gradićima, crkvama, gradinama i kulama, gledane s nadmorske visine od 300 do 800 metara, ponudene su mnogobrojnim ljubiteljima prirode, zaljubljenicima u brdsko-planinsku vožnju, biciklistima, planinarima, pustolovima i, posebno, turistima, sa šest uređenih vidikovaca, nazvanih "Oči Vinodola".

Vidikovci se nalaze na cesti dugoj 64 kilometra, koja prolazi kroz šumska područja, proplanke i planinske livade, duboke zelene doline, a i sama je cesta panoramski doživljaj. Vidikovci Mahavica, Pridva i Slipica su na području Općine Vinodolske, a Gradina, Sviba i Kuk na području Grada Novi Vinodolski. Na potezu od predjela Razromir iznad Drivenika i Triblja, preko Planine, Batera, Luke Krmpotske do Krmpota, povezani su cestama, koje su i same vidikovci, jer prolaze kroz gotovo netaknuto prirodu, prepunu divljih ruža, kadulje i ostalog mediteranskog te planinskog cvijeća i bilja.

Cesta vidikovaca - upotpunjena turistička ponuda

Osim kristalno čistog zraka, neponovljivih vidika na more i zeleni Vinodol, putnika namjernika oduševljavaju i mirisi kadulje te ostalog planinskog i mediteranskog bilja. Gotovo sve ceste su asfaltirane, osim desetak kilometara bijele ceste koja polazi kroz grišku i bribirsку šumu. Vidikovci su dobili imena po obližnjim predjelima i vrhovima.

Do svakog vidikovca može se doći iz više pravaca, a prilikom odabira lokacija odnosno izrade idejnog projekta vodilo se računa da su vidikovci atraktivni, posebnih pesačnih vrijednosti, sa širokim vidicima, da daju ukupnu pejsažnu cjelinu cjelokupnog prostora, da su u blizini cestovnih komunikacija te da je do njih nesmetan pristup vozilima. Vodilo se računa i o zaštiti prirodnog okoliša te su vidikovci napravljeni u kamenu i u skladu su

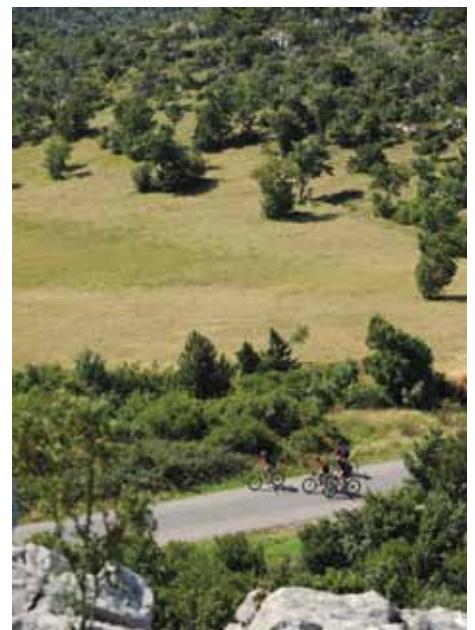
Svi vidikovci su uredno obilježeni

s prirodnim ambijentom, a uz svaki od njih napravljeno je i parkiralište. Idejno rješenje izradio je dipl. inž. Vladimir Savić, pasionirani planinar i zaljubljenik u prirodu, a turističke zajednice Općine Vinodolske i Grada Novog Vinodolskog naručitelji su toga atraktivnog projekta koji promovira zeleno vinodolsko

Panoramski pogled s vidikovca
Kuk u Krmpotama

Vidikovac Gradina

i novljansko zaleđe, neotkriveni biser ovog dijela Primorsko-goranske županije.

Izgradnjom šest vidikovaca Općina Vinodolska i Grad Novi Vinodolski dobili su novi turistički proizvod i upotpunili svoju turističku ponudu, koja se sve više okreće aktivnom turizmu.

Vidikovci će promovirati zeleno vinodolsko i novljansko zaleđe, neotkriveni biser ovog dijela Primorsko-goranske županije, koje osim prekrasnog užitka u vidicima, nudi i lijep doživljaj nečaknute prirode, ali i bogatu gastronomsku ponudu

reportaža

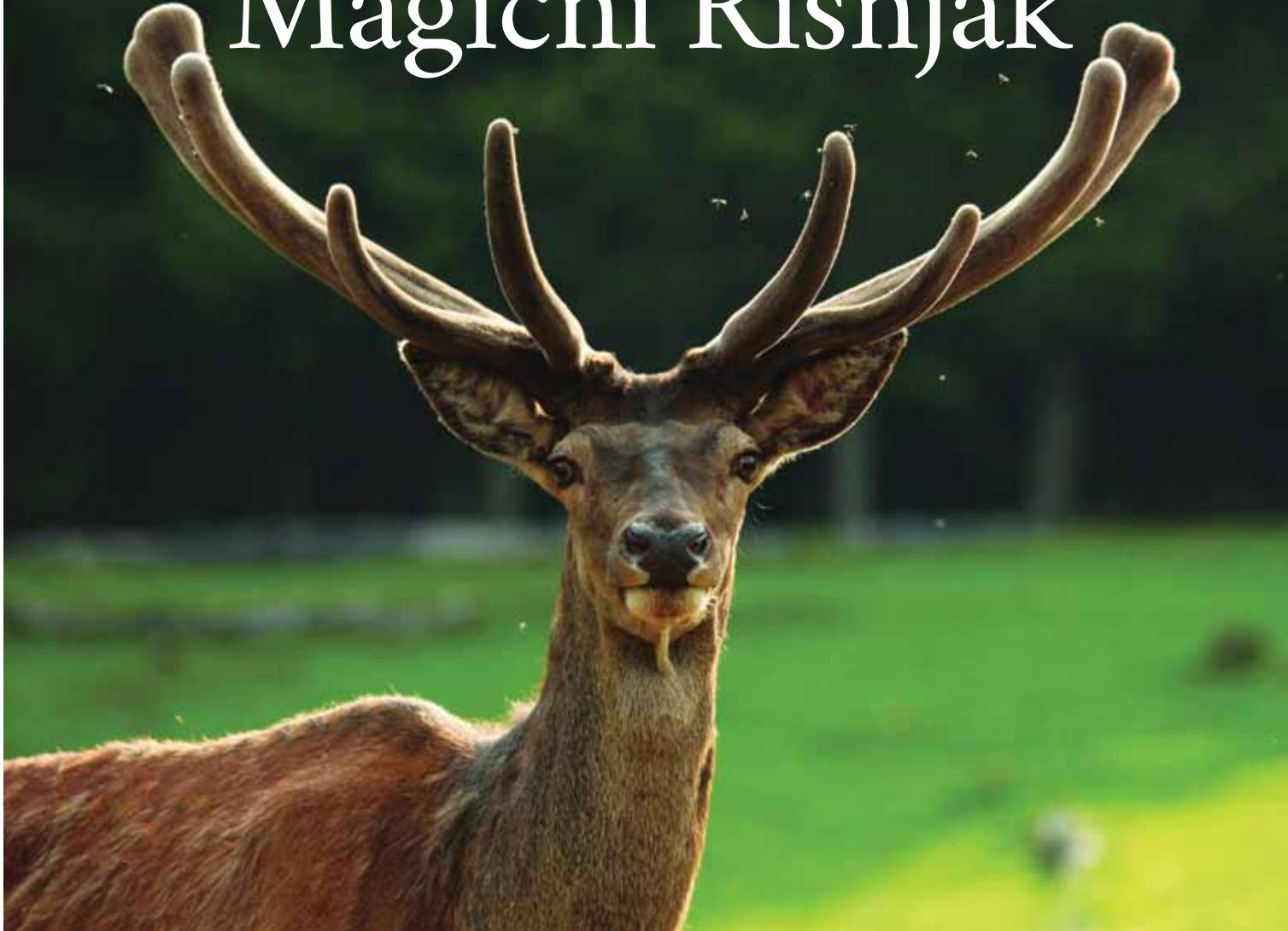
Nacionalni park Risnjak

ZiP br. 32. (rujan 2013.)

Marinko Krmpotić, foto Arhiva ZiP

Magični Risnjak

Iako je po tome što obuhvaća samo 6.350 hektara površine NP "Risnjak" najmanji Nacionalni park u Hrvatskoj, ljepote, pejzaži, posebnosti te biljni i životinjski svijet koji nudi čine ga jednim od najatraktivnijih prostora ove vrste

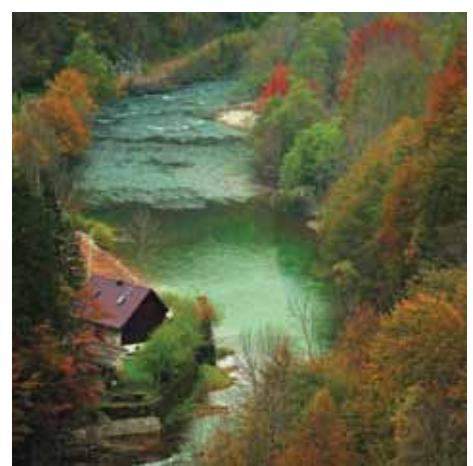
Na svega korak od mora - samo 15 kilometara zračne linije od mora - u samom zaleđu kvarnerskog plavetnila, smjestio se Nacionalni park "Risnjak", jedini Nacionalni park na području Primorsko-goranske županije, pravi mali dragulj prirodnih ljepota i neobičnosti, dragulj koji je, nažalost, pre malo poznat ne samo u Hrvatskoj, već i ljudima koji žive u njegovoj matičnoj zeleno-plavoj županiji koje se veliki dio vidi upravo s vrha planine po kojoj je ovaj gorski ljepotan dobio ime.

Iako je po tome što obuhvaća samo 6.350 hektara površine NP "Risnjak" najmanji Nacionalni park u Hrvatskoj, ljepote, pejzaži, posebnosti te biljni i životinjski svijet koji nudi čine ga jednim

od najatraktivnijih prostora ove vrste, prostora u kojem se nekoliko dana možete "izgubiti", pobjeći od svih i svega te ikonski uživati u prirodi kakva postoji već stoljećima i u kojoj nećete čuti zvukove automobila, osjetiti smrad industrije, susresti se sa užurbanošću i kaotičnim ritmom modernog čovjeka osuđenog na žurbu.

Dapače, ovaj je prostor Nacionalnim parkom proglašen upravo zbog činjenice da na tako relativno malom geografskom području postoji iznimno puno biljnih i životinjskih vrsta. Konkretno, na području Parka trenutačno obitava 1.148 vrsta i podvrsta biljaka od kojih status endema ima trideset i jedna. Šume Risnjaka kriju i sve tri velike europske zvijeri (medvjed, vuk,

Izvor Kupe nalikuje jezeru, koje je zapravo vrh velike vodene mase koja se probija iz dubine veće od 150 metara

Kupa se nedugo nakon izvora pretvara u pravu planinsku rijeku

(ris), brojnu jelensku i ostalu divljač te pravo malo bogatstvo od 114 vrsta ptica od kojih se njih čak 78 gnijezdi na području Parka. Doda li se ovim zaista pažnje vrijednim podacima i činjenica da je po svojim karakteristikama NP "Risnjak" klasičan primjer šumskih eko sustava tipičnih za klimatsko-vegetacijske pregrade između primorskog i kontinentalnog dijela (u ovom slučaju između Alpa i Dinarida, odnosno između primorskog i kontinentalnog dijela Hrvatske), onda je jasno kako NP "Risnjak" svakom posjetitelju pruža pravo malo bogatstvo sadržaja netaknute i

dobro zaštićene prirode, zbog čega je sve češće odredište onim pojedincima koji su stručno vezani uz proučavanje prirode, ili pak svima nama drugima, običnim zaljubljenicima u prirodu.

Mistični izvor Kupe

Možda je najbolje u upoznavanje s ljepotama Risnjaka krenuti od mističnog izvora Kupe. Naime, posjet tom zaista divnom i nesvakidašnjem mjestu nudi ne samo iskonski susret sa prirodom, već budi poštovanje i ljubav prema snazi i vitalnosti prirode. Ljepota izvora Kupe svakako je i u tome što baš i nije tako lako doći do njega,

a za one koji to žele učiniti automobilom to je - nemoguće.

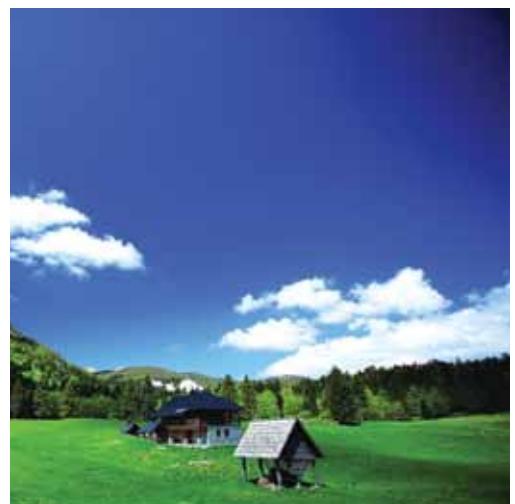
Do izvora je moguće doći jedino pješke i to iz dva pravca; iz sela Razloge do izvora vodi uređena ali povremeno vrlo strma pješačka staza, a druga mogućnost je dolazak iz smjera naselja Kupari koje je nešto dalje od izvora, ali je pristup znatno povoljniji.

Izvor Kupe djeluje poput omanjeg jezerca promjera 15-20 metara. Površina intenzivno zelenog jezerca potpuno je mirna i dojam pri prvom susretu s izvorom Kupe najčešće je nedoumica, čak i

NP "Risnjak" prostire na području
koje obuhvaća 6.350 hektara
površine od čega je u zoni potpune
zaštite 4.292 hektara, odnosno čak
67,7 posto

Na području Parka trenutačno obitava 1.148 vrsta i podvrsta biljaka od kojih status endema ima trideset i jedna. Šume Risnjaka kriju i sve tri velike europske zvijeri (medvjed, vuk, ris), brojnu jelensku i ostalu divljač te pravo malo bogatstvo od 114 vrsta ptica od kojih se njih čak 78 gnijezdi na području Parka

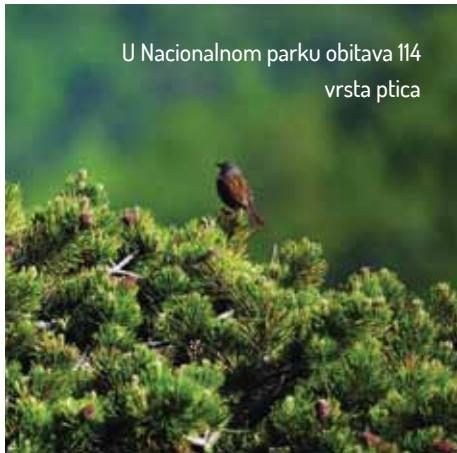

Planinarima će se novim stazama dodatno približiti i Risnjak i Snježnik

Područje NP Risnjak u tri grada i dvije općine

Koliko je NP "Risnjak" pravi županijski nacionalni park svjedoči i podatak da graniči sa pet vrlo različitih lokalnih samouprava - od goranskih (očekivano) preko Grobnika pa do mora. Konkretno riječ je o Delnicama, Čabru, Lokvama, Cavlima i Bakru. Štovise - pokušajte pogoditi u kojoj je od ovih lokalnih samouprava vrh Risnjaka? Odgovor je najneočekivaniji - na području Grada Bakra! Dakle, ako neka lokacija u prekrasnoj Primorsko-goranskoj županiji veže zelenu i plavu ljepotu najljepše županije Hrvatske onda je to upravo - Nacionalni park "Risnjak"!

U Nacionalnom parku obitava 114 vrsta ptica

Zimska bajka na saonicama

zaprepaštenje jer većina ljudi pod pojmom izvor podrazumijeva prštvu energiju i žubor vode, a umjesto toga pred vama je tihom smaragdno jezerce ukrašeno zvukom ptica i idealno ukopljeno u gusto zelenilo koje se nad njega nadvija. No, stvari se mijenjaju kad malo bolje pogledate okolinu te od vodiča ili sa zapisa smještenih uz izvor dozname kako je, u stvari, jezerce samo vrh velike vodene mase koja se iz dubine veće od 150 metara probija kroz dva velika nekoliko metara široka podzemna tunela. Oba ta tunela završavaju nekim pet do šest metara ispod površine isporučujući, tihom ali stalno, ogromnu količinu vode koja ih u potpunosti prekriva i stvara dojam vode stajačice.

Voda koja izbija iz dubina masiva Risnjaka polako dolazi do vrha jezera te mirno ali postojano kreće u korito Kupe pri čemu se prava snaga osjeća već stotinjak metara niže kad se Kupa već pretvara u žuboravu i razigranu planinsku ljepoticu. Tek promatrajući njene prve valove i već tu vrlo široko korito čovjek postaje svjestan sve snage naizgled mirnog izvora koji, usprkos tome što na njemu samom vlada gotovo potpuni mir, već 200-300 metara niže Kupu "opskrbljuje" tolikom količinom vode da se već u tom trenutku može zaključiti kako je pred nama prava planinska rijeka.

Vrhovi Risnjaka i Snježnika

Za planinare krajnji je cilj, naravno, vrh Risnjaka, kamenom "obrasli" planinski vrh s kojeg se kad je vrijeme lijepo odlično vidi veliki dio Kvarnera i otoci, a pogled puca i prema svim dijelovima Gorskog kotara i susjedne Slovenije. Odmor i okrjepa mogući su i prije i poslije završnog uspona i to u dobro uređenom Schlosserovom domu, prekrasnom Planinarskom domu koji je od svibnja do kraja listopada otvoren 24 sata i u kojem je moguće prespavati te dočekati rađanje sunca što je u ovom pomalo alpskom okružju zaista nezaboravan doživljaj. Sve što je rečeno za Risnjak, vrijedi i za Snježnik, još jednog planinskog ljepotana čije ime, kao i ono Risnjaka, govori puno o samoj planini. Još udaljeniji od civilizacije Snježnik je svojim pejzažima još dивljiji od Risnjaka i stoga je češće meta onih zagriženijih planinara i ljubitelja prirode.

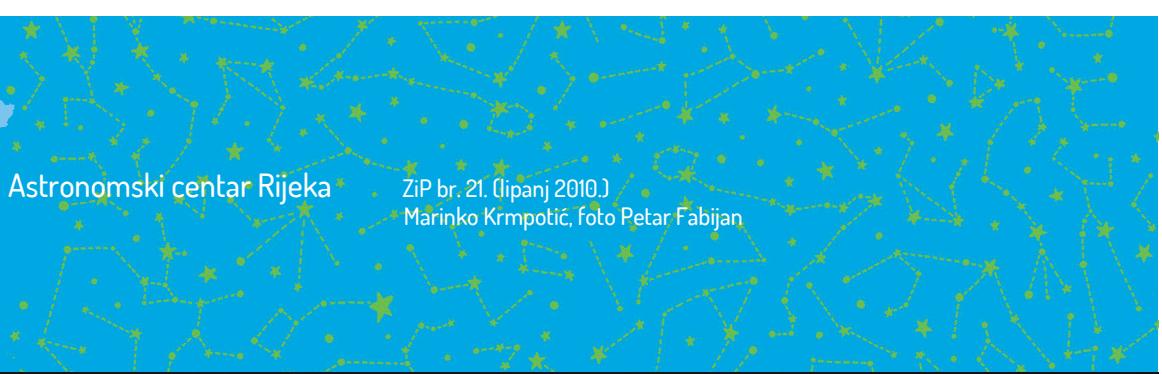

Poučna staza Leska namijenjena je ponajprije najmlađima, ali naučiti puno mogu i stariji. Staza je stvorena i uređena prije dvadeset godina, kao prvi takav oblik turističko-edukativne poduke

Četvrti adut NP "Risnjak" namijenjen je ponajprije najmlađima, mada u Poučnoj stazi Leska (4.200 m), jer o njoj se radi, mogu uživati i naučiti jako puno i oni stariji. Ta je staza stvorena i uređena 1993. godine čime je prvi put u Hrvatskoj stvoren takav oblik turističko-edukativne poduke. Smještena u neposrednoj blizini Upravne zgrade NP "Risnjak" Poučna staza Leska nudi niz sjajno uređenih staza i šetnica koje zalaze duboko u šumu i uz koje su smještene brojne info ploče s nizom korisnih podataka o biljnem i životinjskom svijetu cijelog NP "Risnjak". Uz to posjetiteljima su ponuđene i mogućnosti upoznavanja s nekadašnjim tradicijskim načinom izrade šindre ili paljenja ugljena, a u ovom dijelu Parka moguće je, uz dogovor sa nadležnim, provesti i dva-tri dana u promatranju životinja na za to posebno opremljenim i pripremljenim mjestima.

Planinarskom domu u podnožju Risnjaka treba obnova i rekonstrukcija, što je i u planu

Mnogima približili zvijezde

Gledanje u zvijezde je definitivno "in", ali pogled na zvijezde moguć je samo kad je lijepo vrijeme, što znači da korištenje teleskopa nema smisla ako je vrijeme oblačno. Za sve ostalo - samo je nebo granica

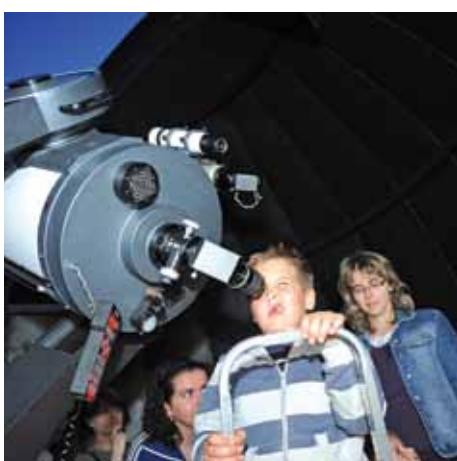
Astronomski centar nalazi se na najvišoj točki Grada Rijeke

Na adresi Sveti Križ 33, inače najvišoj točki Grada Rijeke, već trinaest godina uspješno djeluje zvjezdarnica, a od 2009. tu je smješten Astronomski centar Rijeka. Ova nova ustanova sjajnom kombinacijom zanimljivih sadržaja (planetarij, teleskop, zvjezdarnica...) privlači pažnju kako onih koji se vrlo ozbiljno bave astronomijom, tako i običnog puka iz kojeg se regutiraju budući zvjezdoljupci. Da je gledanje u zvijezde "in" potvrđuje i podatak da su u prvoj godini rada u Astronomskom centru zabilježili gotovo 15.000 posjetitelja - od čega je planetarij posjetilo 11.000 ljudi.

Oni koji žele koristiti zvjezdarnicu trebaju imati na umu da je pogled na zvijezde moguć samo kad je lijepo vrijeme, što znači da korištenje teleskopa nema smisla ako je vrijeme oblačno", govori Andrea Cvitan, voditeljica Astronomskog centra Rijeka.

"Posebnosti Astronomskog centra Rijeka su to što je dvorana planetarija opremljena najsuvremenijom digitalnom tehnologijom, točnije naš planetarij jedini je planetarij s digitalnom tehnologijom u Hrvatskoj i šire (najблиži slični su u Milanu i Beču)! Također, jedini smo astronomski centar u Hrvatskoj i šire koji objedinjuje zvjezdarnicu i planetarij te jedan od rijetkih centara u Europi koji objedinjuje zvjezdarnicu i planetarij koji su dostupni na gradskoj liniji javnog prijevoza."

Planetarij Astronomskog centra Rijeka sastoji se od sferne kupole promjera 8 metara, srca planetarija sa suvremenim digitalnim projektorima, In Space System (RSA Cosmos) kontrolnog pulta, audiosustava Dolby Surround, pedeset sjedećih mesta i 2 mesta za osobe s invaliditetom te klimatizirane dvorane amfiteatarskog oblika. Projekcija se vrši

Zvjezdarnica popularna među najmlađima

pomoću digitalnog sustava s pet projekتورa i njima je moguće prikazati oko 118.000 zvijezda, Sunce, Mjesec, Mliječni put i druge pojave na zvjezdanom nebu, kao i razne slike te filmove. Projektori također omogućuju promatranje noćnog neba u bilo koje vrijeme i s bilo koje lokacije na zemaljskoj kugli.

Prilikom gradnje i rekonstrukcije Centra pazilo se i na svjetlosno onečišćenje, a arhitektonski studio na čelu s arhitektom Vladijem Bralićem, izuzetno je ukomponirao ovaj objekat u samo brdo a svojim interijerom učinio ga dijelom svemira.

Dvorana planetarija opremljena je najsvremenijom digitalnom tehnologijom - to je jedini planetarij s digitalnom tehnologijom u Hrvatskoj i šire

Nekadašnja vojna utvrdu na Svetom Križu preuređena je 2001. godine u zvjezdarnicu, a 2009. u Astronomski centar

Projekcija se vrši pomoću digitalnog sustava s pet projekتورa. Njima se može prikazati oko 118.000 zvijezda, Sunce, Mjesec, planeti, Mliječni put i druge pojave na zvjezdanom nebu

kartulina

Priča o rijeci po kojoj je Rijeka dobila ime

ZiP br. 30. (siječanj 2013.)

Slavica Mrkić Modrić, foto Marko Gracin

Ča to huči?
Ričina!

U svom 19 kilometara dugom toku, Rječina dotiče mnoštvo sela, seoca i zaselaka razasutih s jedne i druge strane njezina toka. Prvo mjesto kroz koje prolazi su Kukuljani, potom se u svom bogatstvu slapova ukaže u Trnovici, pa Zoretićima, Ratuljama, Martinovom selu, Lopači, Lukežima, Drastinu, Valićima pa onda s druge strane brane zažubori predivnim kanjonom ispod Pašca, pa se sjuri prema velikom gradu

Od izvorišta do delte Rječina se sljubi s mnoštvom potoka, potočića, bujica - neki tvrde da ih ima osamdesetak

Rijeka po kojoj je Rijeka dobila ime. Ime joj je Rječina i prekrasna je u svakom milimetru svog 19 kilometara dugog toka.

Iako neki misle kako se Rječina rodila ispod strme litice brda Kićeja, to ne odgovara istini, jer njezin se prvotni izvor sve do 1870. godine nalazio ispod susjednog brda Podjavorja, i vjerojatno bi se tamo nalazio i dandanas da 1870. godine nije Klanu i okolicu protresao razorni potres i zatpao "rodno mjesto" Rječine, pa je bila primorana pronaći izlaz, a našla ga je u pećini smještenoj na 325 metara nadmorske visine, podno već spomenutog brda Kićej.

Promjenila je ova krška ljepotica i mjesto utoka, jer dok se nekad ulijevala u jadransko morsko plavetnilo na mjestu današnjeg Mrtvog kanala, tijekom 19. stoljeća napravili su joj novo korito pa se u Jadran ulijeva nekih pedesetak metara južnije. Od izvorišta do delte Rječina se sljubi s mnoštvom potoka, potočića, bujica. Neki tvrde da ih ima osamdesetak, a najveće i najznačajnije među njezinim pritokama bile su i ostale Sušica,

Lužac, Zala, Zahumčica, Golubinka, Ričinica, Borovščica...

I ne daje Rječina život samo gradu koji je po njoj imenovan već i mnoštvo sela, seoca i zaselaka razasutih s jedne i druge strane njezina toka. Prvo mjesto kroz koje prolazi su Kukuljani, potom se u svom bogatstvu slapova ukaže u Trnovici, pa Zoretićima, Ratuljama, Martinovom selu, Lopači, Lukežima, Drastinu, Valićima, gdje odmori u 1968. godine napravljenom akumulacijskom jezeru, pa onda s druge strane brane zažubori predivnim kanjonom ispod Pašca da bi ispod Banskih vrata, na nekoj imaginarnoj razmedi između Grobničine i Rijeke slavodobitno ušla u riječku zbilju i na Bradjici se iz rijeke preoblikovala u more.

Ostao samo jedan mlin

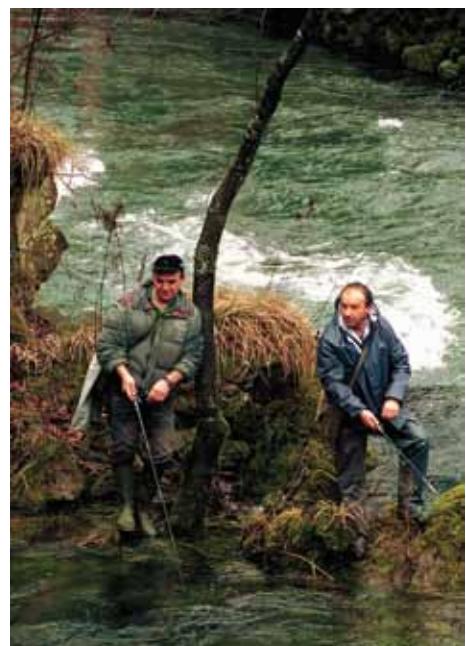
Potočna pastrva i riječni rak njezini su stanovnici, ali joj često hodočaste i mnogobrojne vrste ptica, kao što uz njezine obale rastu i razne vrste drveća, cvijeća, a o ljudima da ni ne govorimo. Ma koliko to danas čudno zvučalo, mnoge i mnoge

Kukuljani

Trnovica

Ribići

Po zaleđenoj Rječini može se i klizati

Mnoge i mnoge generacije othranili su mlinovi smješteni uz korito Rječine - Vidica i Bruno Kukuljan

Mlin je definitivno najposjećenija turistička meka Grobničine, a tijekom cijele godine posjeti ga na stotine mališana

generacije othranili su mlinovi smješteni uz njezino korito. Danas s Rječinom prijateljuje samo jedan. Onaj u Martinovom selu. Onaj imena Gašparov mlin. Ali nekad... Klopotali su mlinovi duž Rječine besprekidno.

Prvi mlinovi na Rječini spominju krajem 14. stoljeća, da bi već u 15. upotreba mlinova, pila, stupa i stupića doživjela pravi "boom". Ljudi su iz udaljenijih krajeva do najbližeg mлина putovali satima, a mnoštvo ih je na meljavu dolazio barkama kojima bi najprije pristali u riječku luku, a zatim plovili

uzvodno do mlinova. Na red za u mlinicu čekalo se satima.

Riječki gradski mlinovi bili su smješteni sjeverno od starih gradskih zidina u predjelu kod izvora Zvir u podnožju brda Hlibac i Sv. Katarina, a na području današnjeg Školjića koji se tada zvao Otočac, uz još dva mлина, bio je smješten i mlin augustinaca koji su se, kao i pripadnici drugih crkvenih redova, uz ostale aktivnosti bavili i mlinarenjem.

Najburniju i najzanimljiviju povijest ima mlin Žakalj. Njega su 1840. godine izgradili Tršćani Carlo d'Ottavio Fontana i Marco Pigazzi na mjestu manjeg mлина i vinograda. Mlin Žakalj pojela je vatra 1862. godine kad je već bio u vlasništvu riječkog poduzetnika Ignija Scarpe. Tri godine trajala je njegova obnova, tijekom koje je izrastao u šestoetažnu zgradu dugu više od 90 i visoku preko 25 metara s unutarnjom konstrukcijom od lijevanog željeza i drva. Pred kraj stoljeća, 1894. godine mlin pada u stečaj, a na javnoj dražbi kupuje ga vlasnik tvornice torpeda Whitehead. Nakon Whiteheadove smrti, njegovi nasljednici daruju mlin gradu Rijeci a završetkom Prvog svjetskog rata i podjelom prilazne ceste i zgrade mlinu na dvije države, počinje polagano propadanje zgrade, kao i odumiranje tog cijelog slikovitog područja u donjem toku Rječine.

Huk, omiljeni zvuk

Teško je današnjem šetaču koji se zagleda u kostur nekadašnjeg mлина povjerovati kako je isti u svojim najboljim danima zapošljavao do tristo radnika, a godišnje proizvodio

U kanjonu

U vrelini ljeta postaje Rječina prava "grobnička rivijera" na kojoj svakih nekoliko metara cice i buče klinci skačući u vodu

Orehovica,
iznad kanjona
Rječine

Za svakog ponešto

Tko se odluči na druženje s Rječinom, u njezinom grobničkom dijelu, nikako ne bi smio propustiti i zanimljivosti mjesta kroz koje Rječina protjeće. Primjerice, ukoliko želi piknik u prirodi, uvijek će za to izabrati livade i skrivene lugove smještene odmah nadomak izvora ili pak nadomak sela Kukuljani. Odlazak na Rječinu izletnik može iskoristiti i za posjet ostalim posebnostima tog dijela Grobnika, pa primjerice u Dražicama posjetiti Kovačiju, biciklirati jednom od tri vrlo atraktivne biciklističke staze, razgledati najstariji i najveći objekt povjesno-kulturnog značenja u općini Jelenje, crkvu Sv. Mihovila, sagrađenu još u 16. stoljeću.

Na jelenjskom području je i najstariji planinarski dom u Hrvatskom primorju, onaj na Hahliću, sagrađen 1926. godine. Treba spomenuti i spomen obilježje Podhumskim žrtvama u Sobolima, mlikaricu kao spomenik tradiciji mljekarstva, s obzирom na to da je upravo mljekarstvo najstariji zanat u Jelenju, voltu u Lukežima, kapelicu Sv. Antuna i još oko dvanaest malih kapelica, što pokazuje bogatu tradiciju bogoslavljja, te ovčarske dvore, odnosno starinska kamera ognjišta na vrhovima okolnih brda. Ako ozgodni ili ogladni pogostiti se može na više mjesta, a zađe li na bilo koju od brojnih cestica s natpisom "ceste sira" moći će kupiti još jedan izvorni grobnički proizvod – pravi, pravcati grobnički sir i skutu.

do 250.000 vagona brašna što je iz Žaklja putovalo u Istru, Dalmaciju i Trst, ali i na brazilsko i sjeverno američko tržište.

Ništa ljepši završetak nije imao ni mlin Podbadanj, vršnjak mlinu Žakalj. Njegovi su tragovi one ruševine što se naziru na lijevoj obali Rječine u istom kanjonu. Iako znatno manji, pratila ga je slična sudbina kao i Žakalj. Često su ga pogađale poplave, a nekoliko mjeseci nakon požara koji je poharao mlin u

Žaklju, isto se dogodilo i mlinu u Podbanju. Za razliku od Žaklja, Podbanj se više nije obnavljao. Jedini mlin koji se ne da, čiji se kotač i danas okreće, a žrvjan melje je onaj u Martinovom selu. Radi to u slavu bogate povijesti mlinarstva na Rječini, i u slavu i spomen svih mlinara kojima je Rječina podarila kruh, a oni njoj titulu kraljice mlinova na ovom području. Stoga, šetati uz Rječinu nije samo šetati prirodom već i šetati bogatom prošlosti, šetati kroz stoljeća, običaje, tužne i vesele sudbine, dobre i loše dane ove prekrasne, ali samozatajne primorske tekuće posebnosti.

Burna je povijest Mlina Žakalj, nekada industrijskog postrojenja koje je u najboljim danima zapošljavalо do tristo radnika, a godišnje proizvodio do 250.000 vagona brašna

Konac puta - Rječina u Rijeci, gradu koji je po njoj imenovan

AUTOR: ANTRAKS	TRAŽENA MORSKA RIBA BOLNA UBODA	ZIP RUBRIKA NAJBOLJIH REPORTAJA	PRISTASA ARMI- NIUSOVOG NAUČAVANJA	NADIMAK NOGO- METASA MARKA MLINARICA	JEDNA OD POPULARNIH ZIP RUBRIKA	"INTERNAT. ENERGY AGENCY"	NIKO KOVAČ	RIJEĆNI RIBARI	FRONTMAN "U2" VOX	"UNITED STATES SHIP"	UMJETNIČKO IME PJEVACICE JELENE ŽNIĐARIC	AUSTRIJA	AUTOR ILUSTRACIJA, SLIKAR VOJO	DJELO- TVORNOST, ERIKASNOST
DELICIJA OD JEDNE VRSTE MORSKIH RAKOVA														
SLAVNA AMERICKA MANEKENKA													ANTE CACIC	
VOJSKA							ARGENTINAC U DRESU "TORINA" CRISTIAN ERIC VOLZ						KAMBODŽAN- SKI DIKTATOR NOL	
MJESTO U ZADARSKOJ ŽUPANIJI, U OPĆINI RAŽANAC						ESAD OD MILJA					ŽIVOTINJA ŽIVO BICE (GRČ.)			
TOČKA, MJESTO U PROSTORU ILU SFERI UTJE- CAJA (MN.)						KISIK					URUGVAJ			
PRIJAMOVA KCI IZ MOZARTOVE OPERE "IDOMENEON"									DIO PUHACEG GLAZBALA, PISAK				SLOVA IZA "C" I "N"	
"NATIONAL INSTITUTE OF JUSTICE"				NASELJE U OPĆINI KRŠKO U ISTOČNOJ SLOVENIJI									RILA	
NAZIV ZA DANAŠNJI SJEVERNI I DIO SRED. VIJETNAMA														
 GLUMICA KARIĆ														
PRVA ŽENA U SVEMIRU, VALENTINA														
"TONA"			ALUMINU PRVI ILUSTRI- RAO DJEDA MRAZA (1863), THOMAS											
LORENCO OD MILJA, ENCO														
RADIJ			KALIU BALKANSKA DRŽAVA (GL. GRAD PRISTINA)											
PREMIER FINSKE OD 1991. DO 1995. AHO					INDIJ	KIŠOVITO GODISNJE DOBA	PRILOG; JEDNAKJ. ISTI							STARO- ZAVJETNI PRGOROK, ODGAJATELJ SALAMONOV
NAJDUGO- VJEĆNIJA RUBRIKA ZIP-A														
"KELVIN"		AFRIČKA DRŽAVA												
		MAGAZIN ZELENO I PLAVO												
ALOTROPSKA MODIFIKA- CIJA KISIKA (Ob)				ISLAMSKA MOLITVA, NAMAZ										
				ZRINKO OGRESTA										
VIVIAN OD MILJA			FILM FRANKA DARABONTA S TOMOM HANKSON "LITRA"											
GRČKI BOG SUNCA, SIN ZEUSOV I LATONIN						CUJENJENI FOTOGRAF ZIP-A, PETAR								

Dobitnici nagradne križaljke iz 49. broja ZiP-a
(pristiglo 360 koverti, dopisnica i razglednica)

**3 ručka/večere za dvije osobe
u Gostioni „Kauzarićevi dvori“
Graban 2, Delnice**

Marija Butorac
G. Duelle 2
51000 RJEKA

Dorian Švrjuga
Ružić selo 41
51226 HRELJIN

Jelena Pavićić
Vlatko Babić 8
51000 RJEKA

**3 poklon paketa trgovine
slastice Vilma**

Mira Šimatović
Trinajstići 72
51215 KASTAV

Donald Kovačević
Omladinska 1
51222 BAKAR

Nada Drača
Marohničeva 14
51000 RJEKA

3 poklon paketa PGŽ

Iva Jakuvčić
Ivana Jakovčića 39
51262 KRALJEVICA

Ana Bošković
Liburnijska 22
51414 IČIĆI

Ada Maršanić
Ratulje 27A
51218 DRAŽICE

**5 knjiga Petra Grabovca „
Rijeka“**

Vesna Sabljak
Jove Mamule 36
51327 GOMIRJE

Luka Gabrić
Šumska 2
31000 OSIJEK

Gordana Lulić Jukić
Silvire Tommasini 8
51550 MALI LOŠINJ

Sabina i Tijana Andrejević
Lesićina 14
52426 LUPOGLAV

Blaženka Kurtović
Šupjan 2
51219 ČAVLE

10 monografija „Čudesno lijepa“

Dijana Grgurić
Balokovićeva 63
10020 ZAGREB

Ines Kovačević
Stara Baška 170
51521 PUNAT

Stiven Knaus
Kovačeva 1
51317 CRNI LUG

Ksenija Jakovčić-Puch
Turkovićeva 18
51262 KRALJEVICA

Ivana Križ
Antuna Muhvića 16
51303 PLJEŠCE

Bojana Čakarun
Klana 6 A
51217 KLANA

Gordana Matošević
Šumarska 1
Makov hrib, 51305 TRŠČE

Ivan Kalčić
Medveja 11
51415 LOVRAN

Deana Makjanić
Slavka Krautzeka 66 D
51000 RJEKA

Paulo Sardot
Grožnjanska 26
Gulići, 52440 POREČ

10 knjiga „Fra Serafin Trsatki“

Tereza Novosel
Lovorik 2
51500 KRK

Petar Slomnić

Pehlin 38
51000 RJEKA

Vlado Mirković

Ž. Pezelja 16
51221 KOSTRENA

Sara Papić

Grizane 5
51244 GRIŽANE

Dubravka Kršul

Dr. I. Kostrenčića 10B
51260 CRIKVENICA

Ivan Renčić

Japlenički put 3
51512 NJIVICE

Marija Mihelić

Putvetin 7/1
51263 ŠMRINKA

Monika Kesić Šakić

Turion 12
51557 CRES

Davor Hudeček

Put Nornipe 8
21485 KOMIŽA, VIS

Rea Babić

Ružić selo 36
51226 HRELJIN

5 majica PGŽ

Marija Janeš

Eugena Kvaternika 16/1
51304 GEROVNO

Gorana Zobić

Šmogorska cesta 24A
51211 MATULJI

Milica Tomašić

Braće Voršak 1
32236 ILOK

Milan Štefančić

Emilija Randića 14
51000 RJEKA

Ivana Perković

Krasica 145/A
51224 KRSICA

10 audio CD

Mia Vukdragović

Cademia 13
52210 ROVINJ

Ruža Kovačević

Marčelji 14
51216 VIŠKOVO

Vanda Škalamera

Brsić 26
51417 MOŠČENIČKA DRAGA

Luka Baraba

Ulica niz 9
51326 VRBOVSKO

Lana Vidaković

pp 354
31103 OSIJEK

Jadranka Živković
Cavtatска 2A
51000 RIJEKA

Ines Frulja
Stari Grad 9
51417 MOŠČENIČKA DRAGA

Irena Lakotić
Gusti Laz 9
51301 BROT NA KUPI

Jelena Ivanković
Franje Račkog 10
51322 FUŽINE

Željko Petranović
Supilova 152
51300 DELNICE

**Rješenja traženih pojmova i
vašu adresu (najjeftinije na
dopisnicu), pošaljite (ili osobno
donesite) do ponedjeljka 21.
listopada 2019. g. na adresu:**

Primorsko-goranska županija,
Magazin „Zeleno i plavo“ (za
nagradnu križaljku), Adamićeva
10, 51000 Rijeka

Izlaganje dobitnika bit će 24.
listopada 2019. na Kanalu RI
u emisiji „Od mora do gorja –
Županijske teme“, a rezultate
objavljujemo u sljedećem broju.

**Rješenja traženih pojmova iz
prošlog broja:**

IME RAVNOGORKE SVETICKI
- BLAŽICA;
IZLETIŠTE I SANJKALIŠTE U
G. KOTARU
- KUPJAK;
POVIJ. CESTA KROZ RAVNU
GORU
- KAROLINSKA;
SPORTSKA ULICA U RAVNOJ

GORI
- ŠAHOVSKA;
PJEGAČKI ZBOR IZ RAVNE
GORE
- GIMPL;

ŠAHOVSKI, NOGOMETNI I
KUGLAČKI KLUB
- GORANKA

**Nagrada za točne odgovore iz
broja 50 ZIP-a:**

3 ručka/večere iznenadenja za
dvije osobe

3 poklon paketa trgovine slastice
„Vilma“

3 poklon paketa PGŽ

5 knjiga Petra Grabovca „Rijeka“

5 monografija „Čudesno lijepa“

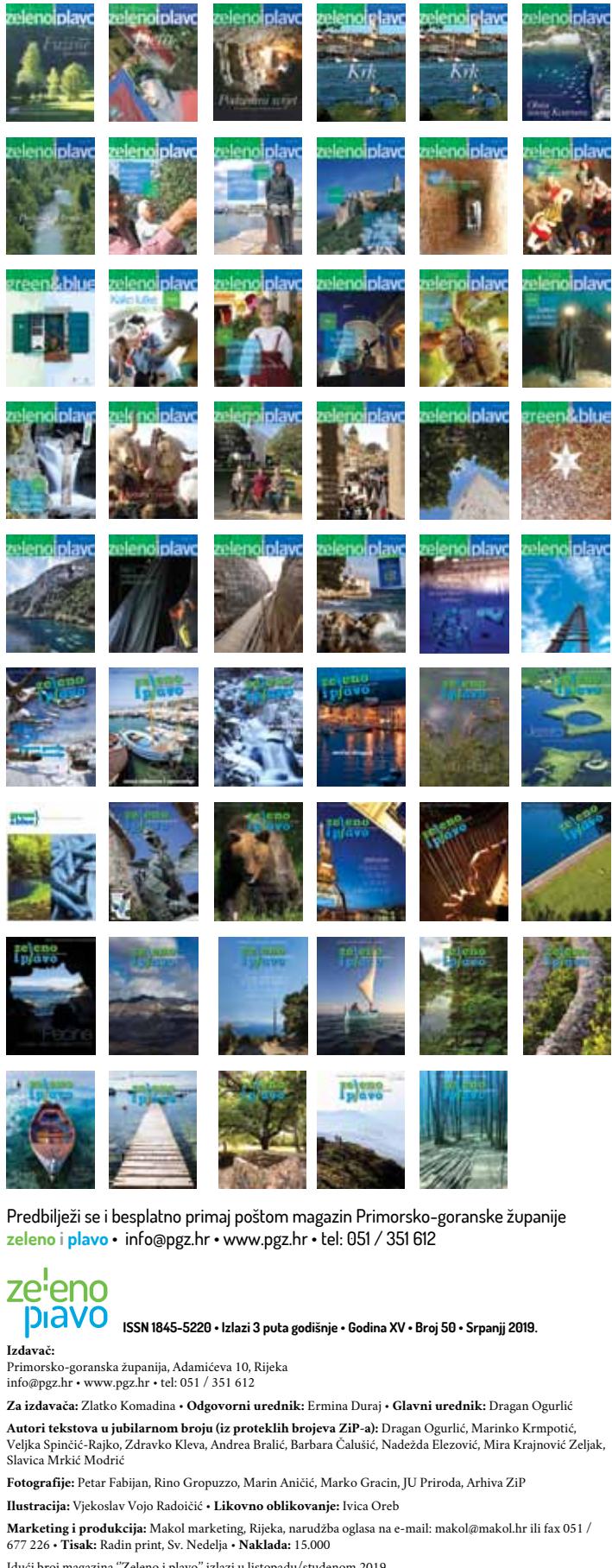
5 knjiga „Gdje Perun spava“

Jadranske legende

10 knjiga: Fra Serafin Trsatki

5 kapa šilterica s logom PGŽ

10 audio CD-a

Predbilježi se i besplatno primaj poštom magazin Primorsko-goranske županije
zeleno i plavo • info@pgz.hr • www.pgz.hr • tel: 051 / 351 612

**zeleno
piavo**

ISSN 1845-5220 • Izlazi 3 puta godišnje • Godina XV • Broj 50 • Srpanj 2019.

Izdavač:

Primorsko-goranska županija, Adamićeva 10, Rijeka
info@pgz.hr • www.pgz.hr • tel: 051 / 351 612

Za izdavača: Zlatko Komadina • **Odgovorni urednik:** Ermina Duraj • **Glavni urednik:** Dragan Ogurlić

Autori tekstova u jubilarnom broju (iz proteklih brojeva ZiP-a): Dragan Ogurlić, Marinko Krmotić, Veljka Spinčić-Rajko, Zdravko Kleva, Andrea Bralić, Barbara Čalusić, Nadežda Elezović, Mira Krajnović Zeljak, Slavica Mrkić Modrić

Fotografije: Petar Fabijan, Rino Gropuzzo, Marin Anićić, Marko Gracin, JU Priroda, Arhiva ZiP

Ilustracija: Vjekoslav Vojo Radoičić • **Likovno oblikovanje:** Ivica Oreb

Marketing i produkcija: Makol marketing, Rijeka, narudžba oglasa na e-mail: makol@makol.hr ili fax 051 / 677 226 • **Tisk:** Radin print, Sv. Nedelja • **Naklada:** 15.000

Idući broj magazina "Zeleno i plavo" izlazi u listopadu/studenom 2019.

Gradovi i općine

Republika Hrvatska

Primorsko-goranska
županija

Adamićeva 10,
51000 Rijeka
T +385 51 351-600
F +385 51 212-948
info@pgz.hr
www.pgz.hr

Župan:
Zlatko Komadina

Zamjenici župana:
Marina Medarić
Marko Boras Mandić
Petar Mamula

Predsjednik Županijske skupštine:
Erik Fabijanić

Opći podaci

Ukupno stanovništvo
296.195

Najviše stanovnika
Grad Rijeka • 128,624
Općina Viškovo • 14.445

Najmanje stanovnika
Općina Brod Moravice
866

Gradova
14

Općina
22

Naselja
510

Naselja bez stanovnika
42

Površina kopna
3.588 km²

Dužina morske obale
1.065 km

Najveći otoci
Cres i Krk • 40.578 ha

Najmanji otok
Boljševac (Rab) • 0,11 ha

Najviše naselje
Begovo Razdolje
- 1.060 m.n.v.

Najviši planinski vrh
Kula - Bjelolasica
- 1.534 m.n.v.

Infrastruktura

Ceste: 3.490 km

Željeznice: 135,5 km

Luke: 86

Zračne luke: 4

Općina Viškovo

Vožiće 3,
51216 Viškovo
T +385 51 503 770
F +385 51 257 521
pisarnica@općina-viskovo.hr
www.općina-viskovo.hr
Načelnica: Sanja Udović
Predsjednica Vijeća: Ksenija Zauhar

Općina Klana

Klana 33,
51217 Klana
T +385 51 808 205
F +385 51 808 708
procelnik@klana.hr
www.klana.hr
Načelnica: Željka Šarčević Grgić
Predsjednik Vijeća: Igor Iskra

Općina Jelenje

Dražičkih boraca 64,
51218 Jelenje
T +385 51 208 080
F +385 51 208 090
pisarnica@jelenje.hr
www.jelenje.hr
Načelnik: Robert Marčelja
Predsjednik Vijeća: Luka Zaharija

Grad Čabar

Narodnog oslobodjenja 2,
51306 Čabar
T +385 51 829 490
F +385 51 821 137
info@cabar.hr
www.cabar.hr
Gradonačelnik: Kristijan Rajšel
Predsjednica Vijeća: Vazma Malnar

Grad Delnice

Trg 138. brigade HV 4,
51300 Delnice
T +385 51 812 055
F +385 51 812 037
gradonačelnik@delnice.hr
www.delnice.hr
Gradonačelnik: Ivica Knežević
Predsjednik Vijeća: Goran Bukovac

Općina Matulji

Trg Maršala Tita 11,
51211 Matulji
T +385 51 274 114
F +385 51 401 469
opcina.matulji@ri.ihnet.hr
www.matulji.hr
Načelnik: Mario Ćiković
Predsjednik Vijeća: Darjan Buković

Grad Kastav

Zakona kastfskega 3,
51215 Kastav
T +385 51 691 452
F +385 51 691 454
info@kastav.hr
www.kastav.hr
Gradonačelnik: Matej Mostarač
Predsjednik Vijeća: Zemir Delić

Grad Opatija

Maršala Tita 3,
51410 Opatija
T +385 51 701 322
F +385 51 680 114
grad.opatija@opatija.hr
www.opatija.hr
Gradonačelnik: Ivo Dujmić
Predsjednik Vijeća: Fernando Kirigin

Općina Čavle

Čavja 31,
51219 Čavle
T +385 51 208 310
F +385 51 208 311
opcina@cavle.hr
www.cavle.hr
Načelnica: Ivana Cvitan Polić
Predsjednik Vijeća: Norbert Mavrinac

Općina Lovran

Šetalište maršala Tita 41,
51415 Lovran
T +385 51 291 045
F +385 51 294 862
opcina.lovran@ri.htr.hr
www.općinalovran.hr
Načelnik: Bojan Simonić
Predsjednik Vijeća: Branimir Petković

Općina Mošćenička Draga

Trg slobode 7,
51417 Mošćenička Draga
T +385 51 737 621
F +385 51 737 210
info@moscenicka-draga.hr
www.moscenicka-draga.hr
Načelnik: Rikardo Staraj
Predsjednik Vijeća: Kristijan Dražul

Grad Rijeka

Korzo 16,
51000 Rijeka
T +385 51 209 333
F +385 51 209 334
ured-grada@rijeka.hr
www.rijeka.hr
Gradonačelnik: Vojko Obersnel
Predsjednik Vijeća: Andrej Poropat

Grad Cres

Creskog statuta 51557 Cres
T +385 51 661 950
F +385 51 571 331
grad@cres.hr
www.cres.hr
Gradonačelnik: Kristijan Jurjako
Predsjednik Vijeća: Marcelo Damijanjević

Grad Mali Lošinj

Riva lošinjskih kapetana 7,
51550 Mali Lošinj
T +385 51 231 056
F +385 51 232 307
gradonačelnik@mali-lošinj.hr
www.mali-lošinj.hr
Gradonačelnica: Ana Kučić
Predsjednik Vijeća: Elvis Živković

Općina Malinska - Dubašnica

Lina Bolmarčića 22,
51511 Malinska
T +385 51 750 500
F +385 51 750 510
info@malinska.hr
www.malinska.hr
Načelnik: Robert Anton Kraljić
Predsjednica Vijeća: Mirjana Maršić

Općina Omišalj

Prikešte 13,
51513 Omišalj
T +385 51 661 970
F +385 51 661 982
opcina@omisalj.hr
www.omisalj.hr
Načelnica: Mirela Ahmetović
Predsjednica Vijeća: Mirjana Maršić

Grad Krk

Trg bana Josipa Jelačića 2,
51500 Krk
T +385 51 401 111
F +385 51 221 126
grad-krk@ri.t-com.hr
www.grad-krk.hr
Gradonačelnik: Dario Vasilić
Predsjednik Vijeća: Marinko Pavlić

Županijski upravni odjeli:

 Općina Brod Moravice
Stjepana Radića 1,
51312 Brod Moravice
T +385 51 817 180
F +385 51 817 002
opcina@brodmoravice.hr
www.brodmoravice.hr
Načelnik: Dragutin Crnković
Predsjednik Vijeća: Branimir Svetićić

 Općina Skrad
Josipa Blaževića-Blaža 8,
51311 Skrad
T +385 51 810 620
F +385 51 810 680
opcina.skrad@ri.t-com.hr
www.skrad.hr
Načelnik: Damir Grgurić
Predsjednik Vijeća: Ivan Crnković

 Grad Vrbovsko
Ulica hrvatskih branitelja 1,
51326 Vrbovsko
T +385 51 875 115
F +385 51 875 008
marina.tonkovic@vrbovsko.hr
www.vrbovsko.hr
Načelnik: Dražen Mufić
Predsjednica Vijeća: Jasna Božić

Ured Županije
Adamićeva 10/V, Rijeka
T ++385 51 351-612
F ++385 51 351 613
ured.zupanije@pgz.hr, skupstina@pgz.hr
Pročelnik: Goran Petrc, prof.

Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade
Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-920
F ++385 51 351-935
socijalna.skrb@pgz.hr
Pročelnica: Dragica Marać, mag.psych.

 Općina Ravna Gora
Ivana Gorana Kovačića 177,
51314 Ravna Gora
T +385 51 829 450
F +385 51 829 460
opcina-ravna-gora@ri.t-com.hr
www.ravnagora.hr
Načelnik: Mišel Šćuka
Predsjednik Vijeća: Franjo Ružić

 Općina Lokve
Šetalište Golubinjak 6,
51316 Lokve
T +385 51 831 255
F +385 51 508 077
opcina@lokve.hr
www.lokve.hr
Načelnik: Toni Štimac
Predsjednik Vijeća: Vid Arbanas

 Općina Mrkopalj
Stari kraj 3,
51315 Mrkopalj
T +385 51 833 131
F +385 51 833 101
opcina@mrkopalj.hr
www.mrkopalj.hr
Načelnik: Josip Brozović
Predsjednik Vijeća: Zvonko Matković

**Upravni odjel za proračun,
financije i nabavu**
Slogin kula 2/IV, Rijeka
T ++385 51 351-672
F ++385 51 351-673
proracun@pgz.hr, financije@pgz.hr
Pročelnik: Krešimir Parat, dipl.oec.

**Upravni odjel za za kulturu,
sport i tehničku kulturu**
Ciottina 17b/1, Rijeka
T ++385 51 351-881
F ++385 51 351-802
kultura@pgz.hr, sport@pgz.hr
Pročelnica: mr.sc. Sonja Sišić

Ustanove u kulturi i javne ustanove PGŽ

**Pomorski i povjesni
muzej Hrvatskog primorja**

Muzejski trg 1, 51000 Rijeka
T ++385 51 553 667, 553 666
F ++385 51 213 578
pomorski-povjesni-muzej@ri.t-com.hr
www.ppmhp.hr
Ravnateljica: Nikolina Radic Štivić

Prirodoslovni muzej Rijeka

Lorenzov prolaz 1, 51000 Rijeka
T ++385 51 553-669 • **F** ++385 51 553-669
info@prirodoslojni.com
www.prirodoslojni.com
Ravnateljica: dr.sc. Željka Modrić Surina

Ustanova Ivan Matetić Ronjgov

Ronjgi 1, 51516 Viškovo
T ++385 51 257-340 • **F** ++385 51 503-790
ustanova@ri.t-com.hr
www.ustanova-ronjgov.hr
Ravnatelj: Darko Čargonja

Javna ustanova Priroda
**Ustanova za upravljanje zaštićenim
dijelovima prirode u PGŽ**

Grivica 4, 51000 Rijeka
T ++385 51 352-400 • **F** 00385-51-352-401
info@ju-priroda.hr
www.ju-priroda.hr
Ravnateljica: v.d. Irena Jurić

**Javna ustanova Zavod za prostorno
uredjenje Primorsko-goranske županije**
Splitska 2/II, Rijeka
T ++385 51 351 772 • **F** ++385 51 212 436
zavod@pgz.hr
www.zavod.pgz.hr
Ravnatelj: Adam Butigan

 Općina Kostrena
Sv. Lucija 38,
51221 Kostrena
T +385 51 209 000
F +385 51 289 400
kostrena@kostrena.hr
www.kostrena.hr
Načelnik: Dražen Vranić
Predsjednik Vijeća: Dražen Soldan

 Grad Bakar
Primorje 39,
51222 Bakar
T +385 51 455 710
F +385 51 455 741
gradonačelnik@bakar.hr
www.bakar.hr
Gradonačelnik: Tomislav Klarić
Predsjednik Vijeća: Milan Rončević

 Općina Fužine
Dr. Franje Račkog 19,
51 322 Fužine
T +385 51 829 510
F +385 51 835 768
opcina-fuzine@ri.t-com.hr
www.fuzine.hr
Načelnik: David Bregovac
Predsjednik Vijeća: Slavko Starčević

Upravni odjel za zdravstvo
Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-922
F ++385 51 351-923
zdravstvo@pgz.hr
Pročelnica: izv.prof.dr.sc. Đulija Malatestinić

Upravni odjel za odgoj i obrazovanje
Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-882
F ++385 51 351-883
obrazovanje@pgz.hr
Pročelnica: mr. sc. Edita Stilin

**Upravni odjel za gospodarenjem
imovinom i opće poslove**

Slogin kula 2/V, Rijeka
T ++385 51 351-822
F ++385 51 351-803
imovina@pgz.hr
Pročelnica: Branka Ivandić, dipl.iur.

**Upravni odjel za pomorsko dobro,
promet i veze**

Slogin kula 2/VI, Rijeka
T ++385 51 351-952
F ++385 51 351-953
pomerstvo@pgz.hr
Pročelnica: Nada Milošević, dipl.iur.

**Upravni odjel za turizam,
poduzetništvo i ruralni razvoj**

Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-260
F ++385 51 351-263
gospodarstvo@pgz.hr
Pročelnica: Melita Raukar, dipl.oec.

**Upravni odjel za regionalni razvoj,
infrastrukturu i upravljanje projektima**

Adamićeva 10/III, Rijeka
T ++385 51 351-900
F ++385 51 351-909
razvoj@pgz.hr
Pročelnik: izv.prof.dr.sc. Ljudevit Krpan

 Općina Lopar
Lopar 289 A,
51281 Lopar
T +385 51 775 593
F +385 51 775 597
info@opcina-lopar.hr
www.opcina-lopar.hr
Načelnik: Josip Borić
Predsjednik Vijeća: Dino Ivančić

 Općina Vrbnik
Trg Škujica 7,
51516 Vrbnik
T +385 51 857 099
F +385 51 857 310
info@opcina-vrbnik.hr
www.opcina-vrbnik.hr
Načelnik: Dragan Zahija
Predsjednik Vijeća: Ivan Juranić

 Općina Baška
Palada 88,
51523 Baška
T +385 51 750 550
F +385 51 750 560
opcina-baska@ri.t-com.hr
www.baska.hr
Načelnik: Toni Juranić
Predsjednica Vijeća: Tanja Grlić

**Upravni odjel za turizam,
poduzetništvo i ruralni razvoj**

Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-260
F ++385 51 351-263
gospodarstvo@pgz.hr
Pročelnica: Melita Raukar, dipl.oec.

 Općina Dobrinj
Dobrinj 103,
51514 Dobrinj
T +385 51 848 344
F +385 51 848 141
opcina-dobrinj@ri.t-com.hr
www.dobrinj.hr
Načelnik: Neven Komadina
Predsjednik Vijeća: Zoran Kirinčić

 Općina Punat
Novi put 2,
51521 Punat
T +385 51 854 140
F +385 51 854 840
opcina@punat.hr
www.punat.hr
Načelnik: Marinko Žic
Predsjednik Vijeća: Goran Gržančić

Radi lakšeg ažuriranja molimo
prijaviti svaku promjenu
prikazanih podataka u
Općinama i Gradovima
s području PGŽ na tel.
051/351-612

**Upravni odjel za regionalni razvoj,
infrastrukturu i upravljanje projektima**
Adamićeva 10/III, Rijeka
T ++385 51 351-900
F ++385 51 351-909
razvoj@pgz.hr
Pročelnik: izv.prof.dr.sc. Ljudevit Krpan

ZiP 18. (rujan 2009)

Sedam nesporazuma

Tekst: Dragan Ogurlić

Ilustracija: Vjekoslav Vojko Radoičić

Na otoku Krku kruži jedna legenda, napol ozbiljna, a napol šaljiva, što se prenosi s generacije na generaciju, o tome koji smrtni grijeh vlada kojom krčkom općinom. Tu su pučku teoriju o tome tko je kakav na Krku vjerojatno još u davna vremena proširili svećenici-propovjednici, ali je legenda živa do danas.

Ona kaže da na ovom otoku ima sedam smrtnih grijeha, u sedam općina, koji određuju čud i vladanje pučanstva tih općina. Računa se da je u Dobrinju prepoznatljiva oholost, u Omišlju lakovost, a u Dubašnici (Malinskoj) bludnost. Oni u Poljicama poznati su po srditosti, a u Krku po proždrljivosti, neumjerenosti u jelu. Baščani su dotle nenavidni (pakosni), a Vrbničani lijeni.

Postoji još jedna legenda koja se veže za spomenuto predanje. Ona kaže da se stanovnici naselja na ovom velikom otoku

slabo razumiju jer se Boduli međusobno razlikuju i u govoru. Tako Vrbničani i Omišljanji govore čekavštinom, Baščani cakavštinom, Dobrinjci čokavštinom, dok Puntari i kasniji doseljenici Dubašnice i susjednih naselja govore čakavštinom. No razlike u govoru opet nisu toliko velike da se stanovnici našeg najvećeg otoka ne bi mogli međusobno sporazumjeti. Bit će prije da ne paze kad razgovaraju.

Kako to izgleda, govori nam jedan primjer s kraja 19. stoljeća. Na jednom su se putu susrela dva poznanika, pa jedan, sav uzbuden, kaže onom drugome da su ga malo prije napali razbojnici.

- Uh, napali me razbojnici.
- A koliko ih je bilo? - upita drugi.
- Sedam - odgovori prvi.
- Nisam čuo. Ponovi!
- Kažem ti sedam pa sedam - reče prvi uzbudeno.
- Dakle - četrnaest.

- Ne! Evo, kažem ti još jedanput: sedam!

- Pa to je onda dvadeset i jedan.
 - Ti si gluhi! Rekoh ti već tri puta: sedam!
 - Tri puta sedam. Ipak je to dvadeset i jedan. Čitava četa.
 - Pa dobro, što je s tobom? Valjda hoćeš da ti kažem deset puta: sedam!
 - Oho! Sedamdeset.
 - Manje! Sedam!
 - Dakle, šezdeset i tri?
 - Ali, Bog s tobom! Već sam ti sto puta kazao: sedam, sedam, sedam!
 - Sanjam li ja? Pa to je sedam stotina sedamdeset i sedam! Ti izmišljaš, kumpanjo!
 - Upomoć, ljudi! Ti bi valjda htio da ti ponovim tristo puta: sedam!
 - Dakle dvije hiljade i stotina!
- Poslije ovih riječi oba su poznanika pobegla, svaki u svoju općinu i svaki je za onog drugog mislio da je - lud.